

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу
Кафедра економіки та управління бізнесом

Антонь Богдана Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові студента в називному відмінку)

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня магістра**

на тему: **«УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ:
СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНІ»**

Група ТУбз-8-24М1М(2,0здс)-В
Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

*Дипломна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів, текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело*

(підпис)

АНТОНЬ Б.С.

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

К.е.н., доцент

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Петренко Н.С.

(прізвище та ініціали)

Допущено до захисту перед ЕК

Завідувач кафедри

(посада, науковий ступінь,
вчене звання)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Київ 2026р.

АНОТАЦІЯ

Антонь Богдана Сергіївна. «Управління інноваційними проєктами: специфіка та особливості в Україні» – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» – Міжрегіональна Академія управління персоналом. – Київ, 2026.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в умовах глобальних трансформаційних зрушень та переходу світової економіки до інноваційної парадигми розвитку, здатність держави та суб'єктів господарювання до ефективної імплементації нововведень виступає визначальним чинником забезпечення їхньої міжнародної конкурентоспроможності. Для України, детермінованої необхідністю структурної перебудови економіки в умовах воєнного стану та паралельної інтеграції до європейського цифрового та промислового простору, стратегічного пріоритету набуває вдосконалення методології управління інноваційними проєктами.

Попри ґрунтовний теоретичний базис загального проєктного менеджменту, сфера управління інноваціями в Україні характеризується суттєвою дихотомією: наявністю значного інтелектуального капіталу при критично низьких показниках комерціалізації наукомістких розробок. Дослідницька проблема зумовлена високим рівнем ентропії інноваційних процесів, що посилюється специфічними екзогенними та ендогенними чинниками: інституційною нестабільністю, обмеженістю венчурного фінансування та недосконалістю механізмів трансферу технологій.

Із огляду на це, традиційні предиктивні (каскадні) моделі управління демонструють низьку релевантність у вітчизняному інноваційному секторі. Це актуалізує необхідність адаптації гнучких методологій (зокрема Agile та

Lean) до специфіки національного правового й фінансового середовища. Отже, постає об'єктивна потреба у науковій верифікації моделей управління, здатних мінімізувати високі ризики та враховувати ресурсні обмеження, притаманні сучасному бізнес-ландшафту України.

Мета роботи полягає в поглибленні теоретичного обґрунтування та розробці науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління інноваційними проєктами на вітчизняних підприємствах, враховуючи специфічні особливості національної економіки, інституційні обмеження та виклики воєнного та повоєнного періодів.

У роботі були використані такі **методи дослідження** як спеціальні та загальнонаукові методи пізнання, а саме: комплексний метод, критичний аналіз та дедуктивний метод, компаративний (порівняльний) аналіз підходів та метод узагальнення.

Ключові слова: *управління інноваційними проєктами, життєвий цикл інновації, гнучкі методології, комерціалізація розробок, цифрова трансформація, інституційне середовище, воєнний стан, венчурне інвестування.*

ANNOTATION

Anton Bozhdana Serhiivna. «Management of Innovative Projects: Specifics and Features in Ukraine» – It's Manuscript.

Diploma's work in obtaining the educational qualification of «master's graduate» – Interregional Academy of Personnel Management. – Kyiv, 2026.

The urgency of the research topic lies in the fact that in the context of global transformational shifts and the transition of the world economy to an innovative development paradigm, the ability of the state and business entities to effectively implement innovations is a determining factor in ensuring their international competitiveness. For Ukraine, determined by the need for structural restructuring of the economy in conditions of martial law and parallel integration into the European digital and industrial space, improving the methodology for managing innovative projects becomes a strategic priority. Despite the solid theoretical basis of general project management, the field of innovation management in Ukraine is characterized by a significant dichotomy: the presence of significant intellectual capital with critically low commercialization rates of science-intensive developments. The research problem is caused by a high level of entropy of innovation processes, which is exacerbated by specific exogenous and endogenous factors: institutional instability, limited venture financing and imperfection of technology transfer mechanisms.

In view of this, traditional predictive (cascade) management models demonstrate low relevance in the domestic innovation sector. This highlights the need to adapt flexible methodologies (in particular, Agile and Lean) to the specifics of the national legal and financial environment. Therefore, there is an objective need for scientific verification of management models that can minimize

high risks and take into account resource constraints inherent in the modern business landscape of Ukraine.

The purpose of the work is to deepen the theoretical substantiation and develop scientific and practical recommendations for improving the system of management of innovation projects at domestic enterprises, taking into account the specific features of the national economy, institutional limitations and challenges of the war and post-war periods.

The work used the following research methods as special and general scientific methods of cognition, namely: a comprehensive method, critical analysis and deductive method, comparative (comparative) analysis of approaches and the generalization method.

Key words: *management of innovative projects, innovation life cycle, flexible methodologies, commercialization of developments, digital transformation, institutional environment, martial law, venture investment.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ.....	14
1.1. Сутність та класифікація інноваційних проєктів у сучасній економічній науці.....	14
1.2. Концептуальні підходи до управління життєвим циклом інновацій: від ідеї до комерціалізації.....	25
1.3. Міжнародні стандарти та методології (Agile, Waterfall, PRINCE2) у контексті інноваційної діяльності.....	32
Висновки до першого розділу.....	41
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ ТА СПЕЦИФІКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	44
2.1. Ретроспективний аналіз та сучасні тенденції розвитку інноваційного підприємництва в Україні.....	44
2.2. Особливості нормативно-правового регулювання та державної підтримки інновацій в умовах нестабільності.....	52
2.3. Дослідження впливу кризових факторів та воєнного стану на структуру та динаміку інноваційних проєктів.....	63
Висновки до другого розділу.....	73
РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМАТИКА ТА СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ.....	75
3.1. Ідентифікація специфічних ризиків інноваційних проєктів в українських реаліях та методи їх мінімізації.....	75
3.2. Розробка моделі адаптивного управління проєктами з урахуванням обмеженості ресурсів та цифрової трансформації.....	85
3.3. Обґрунтування економічної ефективності впровадження запропонованих інструментів управління на прикладі ІТ галузі.....	94
Висновки до третього розділу.....	101
ВИСНОВКИ.....	103
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	108

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У контексті глобальних трансформацій та переходу світової економіки до інноваційної моделі розвитку, здатність держави та окремих суб'єктів господарювання ефективно впроваджувати нововведення стає критичним фактором конкурентоспроможності. Для України, котра перебуває у стані вимушеної перебудови економіки через воєнний стан та одночасну інтеграцію до європейського цифрового та промислового простору, питання управління інноваційними проєктами набуває стратегічного значення.

Попри значний науковий доробок у сфері загального проєктного менеджменту, управління саме інноваційними проєктами в Україні стикається з глибокою суперечністю. Вона полягає у розриві між наявним високим інтелектуальним потенціалом та критично низьким рівнем комерціалізації розробок. Дослідницька проблема обумовлена високим ступенем невизначеності (ентропії) інноваційних процесів, що накладається на специфічні українські реалії: нестабільність інституційного середовища, обмеженість доступу до венчурного капіталу та недосконалість механізмів трансферу технологій.

Традиційні каскадні моделі управління часто виявляються нерелевантними задля інноваційного сектору України, що вимагає адаптації гнучких методологій (Agile, Lean) до вітчизняного правового та фінансового поля. Таким чином, існує гостра потреба у науковому обґрунтуванні моделей управління, котрі б враховували специфіку високих ризиків та ресурсних обмежень, характерних задля сучасного українського бізнес-ландшафту.

Аналіз останніх наукових досліджень. У сучасній науковій думці питання управління інноваційними проєктами в Україні розглядаються через

призму концепції «стійкості» та адаптації до умов безпрецедентної турбулентності. Аналіз праць провідних вітчизняних та зарубіжних науковців дозволяє виокремити декілька ключових векторів досліджень:

1. Впровадження штучного інтелекту в управління проектами.

Останні дослідження (зокрема праці С. Бушуєва, Н. Бушуєвої та ін., 2025) акцентують увагу на переході від традиційних методів до здійснення менеджментом або засобами штучного інтелекту. Науковці доводять, що в умовах нестабільного українського середовища використання нейронних мереж задля прогнозування ризиків та оптимізації ресурсів стає не просто перевагою, а необхідністю задля виживання інноваційних стартапів.

2. Динаміка інноваційної активності в умовах воєнного стану.

Згідно з аналітичними звітами МОН України та European Innovation Scoreboard (2025), дослідницька увага зосереджена на парадоксальному явищі: попри загальне зниження інвестиційних можливостей, у 2024-2025 роках спостерігається різке зростання витрат на дослідження та розробки у секторі оборонних технологій. Дослідники (наприклад, аналітики GMK Center) відзначають, що частка інноваційно-активних підприємств у 2024 році зросла до 15,7% порівняно з 8,8% у 2023 році, що свідчить про адаптацію бізнесу до критичних умов.

3. Бар'єри та виклики інституційного середовища.

У працях, опублікованих у 2024-2025 роках (зокрема у виданнях ResearchGate та Scientia), піднімається проблема структурного дисбалансу. Науковці вказують на те, що інновації в Україні переважно локалізовані в ІТ-секторі, тоді як промисловий та аграрний сектори демонструють слабку динаміку через: дефіцит венчурного капіталу; недосконалість захисту прав інтелектуальної власності; скорочення горизонту планування до оперативного рівня (3-6 місяців).

4. Еволюція методологій управління.

Сучасні дискусії точаться навколо релевантності гібридних методологій. Дослідники наголошують, що для України специфічним є поєднання жорсткого адміністративного контролю (через вимоги грантодавців та держави) із гнучкими (Agile) інструментами реалізації технічних завдань. Особлива увага приділяється «зеленій» модернізації як частині повоєнного відновлення, що потребує нових підходів до екологічного менеджменту проєктів.

Більшість авторів сходяться на думці, що головною специфікою України є перехід від стратегій «масштабування» до стратегій «виживання та швидкої адаптації», де ключовим показником успіху проєкту стає його мобільність та автономність.

Попри глибину напрацювань, недостатньо вивченим залишається питання синергії публічно-приватного партнерства саме в управлінні високоризиковими інноваційними проєктами подвійного призначення, що і визначає подальший напрям нашого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління інноваційними проєктами на вітчизняних підприємствах, враховуючи специфічні особливості національної економіки, інституційні обмеження та виклики воєнного та повоєнного періодів.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких *завдань*:

- поглибити теоретичне підґрунтя дослідження шляхом уточнення сутності поняття «інноваційний проєкт» та систематизації їх класифікаційних ознак у сучасній економічній парадигмі;
- дослідити концептуальні моделі управління життєвим циклом інновацій, акцентуючи увагу на критичних точках переходу від етапу генерування ідеї до стадії ринкової комерціалізації;

- здійснити порівняльний аналіз міжнародних стандартів та методологій управління проєктами (Agile, Waterfall, PRINCE2), визначивши межі їхньої ефективності при реалізації інноваційних рішень;
- провести ретроспективний аналіз та виявити ключові тенденції розвитку інноваційного підприємництва в Україні, ідентифікувавши трансформаційні зміни останніх років;
- оцінити стан нормативно-правового регулювання та існуючі механізми державної підтримки інновацій, враховуючи специфіку функціонування економіки в умовах інституційної нестабільності;
- визначити характер впливу кризових чинників та воєнного стану на структурно-динамічні показники інноваційного проєктування в Україні;
- ідентифікувати специфічні ризики, характерні для вітчизняних інноваційних проєктів, та обґрунтувати комплекс методів їхньої мінімізації в умовах високої ентропії середовища;
- розробити адаптивну модель управління проєктами, інтегруючи інструменти цифрової трансформації задля оптимізації процесів в умовах жорстких ресурсних обмежень;
- провести апробацію запропонованих інструментів управління та обґрунтувати їхню економічну ефективність на прикладі конкретного суб'єкта господарювання (або галузі), підтвердивши практичну цінність розробок.

Об'єктом дослідження є процеси управління інноваційними проєктами на вітчизняних підприємствах та в організаціях.

Предметом дослідження є сукупність методів, інструментів та специфічних особливостей організації інноваційної проєктної діяльності в умовах економічної турбулентності в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становить комплексний підхід, що базується на поєднанні загальнонаукових та спеціальних методів, вибір котрих зумовлений необхідністю формалізації

складних управлінських процесів та критичного переосмислення існуючих парадигм менеджменту в специфічних умовах України.

Задля досягнення поставленої мети та розв'язання визначених завдань у роботі використано такі методи:

- Метод системного аналізу та формалізації – застосовано задля структурування інноваційного проєкту як складної динамічної системи. Це дозволило формалізувати взаємозв'язки між стадіями життєвого циклу проєкту та специфічними чинниками впливу (ресурсними, часовими, інституційними), що є критично важливим задля побудови адаптивних моделей управління.

- Метод критичного аналізу та наукової абстракції – використано при вивченні існуючих теоретичних підходів до дефініції «інноваційний проєкт». Критичний перегляд класичних теорій дозволив виокремити недоліки традиційних методів планування в умовах високої ентропії українського бізнес-середовища та обґрунтувати перехід до концепції резильєнтності.

- Компаративний (порівняльний) аналіз – покладено в основу дослідження світового досвіду та вітчизняної практики. Порівняння гнучких (Agile), каскадних (Waterfall) та гібридних методологій управління дозволило виявити межі їх ефективності та адаптувати інструментарій до специфіки високоризикових проєктів в Україні.

- Статистико-економічні методи та дескриптивний аналіз – застосовано задля обробки емпіричних даних щодо інноваційної активності підприємств. Це дало змогу виявити закономірності розвитку сектору та ідентифікувати ключові бар'єри (фінансові, інфраструктурні), що перешкоджають успішній реалізації проєктів.

- Метод сценаріїв та імітаційного моделювання – використано при розробці рекомендацій щодо управління ризиками. Формалізація альтернативних сценаріїв розвитку подій дозволила запропонувати гнучкі стратегії реагування на макроекономічні шоки.

Методологічна цілісність дослідження забезпечується послідовним переходом від теоретичного узагальнення (аналіз та порівняння) до практичної формалізації управлінських рішень, що гарантує достовірність отриманих результатів та їх релевантність сучасним викликам національної економіки.

Інформаційну базу роботи становлять звітні дані досліджуваного підприємства, а також аналітичні матеріали та наукові публікації вітчизняного та зарубіжного характеру, нормативно-правові та методичні документи.

Наукова новизна роботи полягає в полягає у комплексному підході до вирішення проблеми адаптації інструментарію проєктного менеджменту до екстремальних умов функціонування національної економіки.

Безпосередньо у результаті дослідження одержано такі **наукові результати**:

- вперше обґрунтовано концептуальну модель «резильєнтного управління» інноваційними проєктами, котра, на відміну від класичних підходів, базується на принципах динамічного перерозподілу ресурсів та скорочених ітераційних циклів у відповідь на воєнні та макроекономічні шоки;

- дістало подальшого розвитку визначення сутності поняття «специфіка інноваційного проєкту в Україні», котру запропоновано розглядати як сукупність високої інтелектуальної місткості за умов критичної дефіцитарності внутрішнього фінансового ринку;

- удосконалено методику оцінювання ризиків інноваційних проєктів шляхом інтеграції якісних експертних оцінок та кількісних методів імітаційного моделювання, що дозволяє точніше прогнозувати життєздатність розробок на ранніх стадіях (Pre-seed та Seed);

- дістало подальший розвиток аргументовання необхідності переходу від закритих корпоративних моделей управління до парадигми «відкритих

інновацій» та кластерної взаємодії, що забезпечує синергію між державою, науковими установами та приватним капіталом у процесі повоєнного відновлення.

Практичне значення роботи полягає у можливості безпосереднього впровадження розроблених рекомендацій у діяльність українських підприємств різних галузей.

Методичні положення роботи можуть бути використані в освітньому процесі при викладанні дисциплін «Управління інноваційними проєктами», «Стратегічне управління» та «Інноваційний менеджмент».

Структура роботи.

Дипломна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків, списку літератури.

Обсяг основного тексту становить 112 сторінок. Робота містить 24 таблиці, 3 формули, список використаних джерел із 65 найменувань на 5 сторінках.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ

1.1. Сутність та класифікація інноваційних проєктів у сучасній економічній науці

Еволюція сучасної економічної думки свідчить про те, що інновації перетворилися з епізодичних явищ на фундаментальну основу забезпечення конкурентоспроможності як на мікро-, так і на макrorівнях. Управління інноваційною діяльністю потребує чіткої ідентифікації її базової одиниці – інноваційного проєкту.

Поняття «інноваційний проєкт» є синтетичною категорією, що поєднує в собі ознаки класичного проєкту (часова обмеженість, унікальність результату, ресурсні рамки) та специфічні характеристики інновації (наукова новизна, ризиковість, комерціалізація) [1-3].

У науковій літературі погляди на сутність інноваційного проєкту можна згрупувати за кількома ключовими напрямками [4]:

1. Процесно-орієнтований підхід.

Автори даного напрямку розглядають проєкт як послідовність етапів трансформації ідеї.

- Й. Шумпетер (фундатор теорії інновацій): Хоча він не використовував термін «проєкт» у сучасному розумінні, він визначав інновацію як «здійснення нових комбінацій», де основним змістом є перехід системи з одного стану рівноваги в інший через впровадження змін.

- В. Лапін: Визначає інноваційний проєкт як систему взаємопов'язаних за цілями, термінами та ресурсами заходів, спрямованих на розв'язання конкретної науково-технічної проблеми.

2. Документально-інституційний підхід.

Тут фокус зміщується на формалізацію та юридичне закріплення діяльності.

- П. Дракер: Наголошує на тому, що інноваційний проєкт – це специфічний інструмент підприємництва, засіб, за допомогою якого підприємець створює нові ресурси, що приносять багатство.

- Згідно з нормами PMBOK та PRINCE2: Проєкт трактується як тимчасове підприємство, призначене задля створення унікального продукту, послуги або результату, де інноваційність визначається рівнем унікальності зазначеного результату.

3. Ризико-орієнтований (управлінський) підхід.

Автори акцентують увагу на факторі невизначеності.

- С. Бушуєв: Розглядає інноваційний проєкт через призму управління знаннями та ентропією. Сутність проєкту полягає у створенні нової цінності в умовах високого ступеня невизначеності, що вимагає специфічних компетенцій від проєктної команди.

- Г. Чесбро: У межах концепції «відкритих інновацій» визначає проєкт як платформу задля взаємодії внутрішніх та зовнішніх ідей, де сутність полягає не лише у створенні продукту, а й у побудові навколо нього екосистеми.

Спираючись на критичний аналіз вищезазначених підходів та враховуючи специфіку сучасного економічного ландшафту України, ми пропонуємо власне трактування.

Наше твердження: Інноваційний проєкт – це не просто послідовність дій або пакет документів, а адаптивна інтелектуальна система, котра функціонує в умовах високої ентропії з метою конвертації наукового знання у стійку ринкову перевагу.

Ключовими аспектами нашого бачення є:

- Пріоритет інтелектуального над матеріальним. Ми вважаємо, що сутність проєкту полягає не у створенні фізичного об'єкта, а у формуванні нового інтелектуального активу, котрий може бути масштабований.

- Резильєнтність як базова ознака. В умовах України інноваційний проєкт має бути «життєстійким». Його сутність включає здатність до реконфігурації цілей та ресурсів без втрати ключової інноваційної ідеї при зовнішніх шоках.

- Екосистемність результату. На наше переконання, успішний інноваційний проєкт сьогодні не завершується створенням продукту, а передбачає створення механізму його безперервної дифузії (поширення) у споживче або виробниче середовище.

Синтезуючи погляди авторів (від Шумпетера до Бушуєва) та наше власне бачення, можна зробити висновок, що сучасна сутність інноваційного проєкту в Україні – це динамічний процес управління ризиками та знаннями, де кінцевим результатом є не лише прибуток, а й стратегічна адаптивність підприємства до змін технологічного укладу.

На основі аналізу літературних джерел [5-7] систематизуємо ключові характеристики інноваційного проєкту в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика традиційних та інноваційних проєктів

Ознака	Традиційний проєкт	Інноваційний проєкт
Мета проєкту	Отримання прибутку через тиражування існуючих рішень	Створення нових знань та їх подальша комерціалізація
Ступінь новизни	Об'єкт відомий, застосовуються типові технології	Радикальна або суттєва новизна продукту, процесу чи бізнес-моделі
Рівень ризику	Прогнозований (комерційний, фінансовий)	Підвищений або екстремальний (технологічний, ринковий, інституційний)
Ймовірність реалізації	Висока (80-95%)	Низька (10-30%)

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел

Як видно з таблиці 1.1, інноваційні проекти характеризуються значно вищим рівнем невизначеності, що зумовлює необхідність застосування адаптивних моделей управління.

Задля забезпечення ефективного менеджменту необхідна розгалужена класифікація, котра б дозволяла обирати відповідний інструментарій управління. В економічній науці проекти класифікують за багатьма ознаками, проте для України найбільш актуальними є наступні [8]:

1. За типом нововведення: продуктові (створення нових товарів); технологічні (впровадження нових методів виробництва); організаційно-управлінські (реструктуризація бізнес-процесів).

2. За рівнем новизни: радикальні (проривні) – створюють нові ринки; інкрементальні (поліпшуючі) – вдосконалюють існуючі продукти.

2. За масштабністю: глобальні, національні, галузеві, локальні.

Класифікація інноваційних проектів виступає інструментом вибору адекватної управлінської стратегії. Найбільш релевантним задля нашого дослідження є поділ за ступенем новизни та відповідним рівнем ризику.

На наш погляд, традиційне розуміння інноваційного проекту як лінійної послідовності стадій (від ідеї до ринку) в умовах сучасної економіки України є застарілим.

Ми розглядаємо інноваційний проект не лише як техніко-економічне завдання, а як адаптивну систему інтелектуального капіталу, що здатна до самоорганізації в умовах критичної нестабільності. В українських реаліях специфіка проекту полягає в його «дифузності» – здатності швидко змінювати вектори розвитку залежно від наявних безпекових та фінансових ресурсів.

Таким чином, чим вищий рівень новизни, тим більш гнучкою має бути система управління.

Таблиця 1.2**Класифікація інноваційних проєктів за рівнем новизни та ризику**

Тип проєкту	Характер новизни	Рівень ризику	Доцільна модель управління
Інкрементальний	Покращення існуючого продукту чи процесу	Низький	Waterfall (каскадна модель)
Еволюційний	Адаптація інновації до суміжного ринку	Середній	Hybrid (гібридна модель)
Радикальний	Принципово нова технологія або бізнес-модель	Дуже висока	Agile / Scrum

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [9-12]

Ми пропонуємо доповнити класифікацію ознакою «Рівень резильєнтності (життєстійкості) проєкту», що особливо актуально для вітчизняних підприємств. Це дозволяє розділити проєкти на:

- статичні (чутливі до будь-яких зовнішніх коливань);
- гнучкі (здатні до швидкої реконфігурації без втрати основної мети).

Таблиця 1.3**Морфологічна матриця характеристик інноваційного проєкту**

Компонент системи	Зміст характеристики в контексті інновацій	Управлінський фокус
Об'єктний	Радикально новий продукт, технологія або бізнес-модель	Управління інтелектуальною власністю
Суб'єктний	Команда з високим рівнем креативного капіталу, венчурні інвестори	Формування специфічної корпоративної культури
Процесний	Нелінійний шлях від фундаментальних досліджень до ринку	Адаптація методологій (Agile, Stage-Gate)
Результативний	Отримання надприбутку через монопольне володіння ноу-хау	Комерціалізація та дифузія інновації

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел

Представлена морфологічна матриця (табл. 1.3) дозволяє формалізувати інноваційний проєкт як складну багатовимірну систему. На відміну від традиційного підходу, де проєкт розглядається лише як послідовність дій, морфологічний аналіз виокремлює чотири фундаментальні площини, що визначають успіх інновації.

Об'єктний та результативний компоненти утворюють цільовий контур управління. Ключова відмінність тут полягає у переході від управління матеріальними активами до управління інтелектуальним капіталом. Оскільки об'єктом є радикально новий продукт, управлінський фокус зміщується на створення «монополії знань», що забезпечує отримання надприбутку (інноваційної ренти) до моменту повної дифузії інновації на ринку.

Суб'єктний та процесний компоненти складають внутрішню динаміку проєкту. Аналіз свідчить, що інноваційний проєкт неможливо реалізувати в межах жорсткої бюрократичної ієрархії. Висока концентрація креативного капіталу вимагає переходу до демократичних, горизонтальних структур управління (адхократії), де методології Agile або Stage-Gate виступають не просто набором правил, а інструментами зменшення невизначеності на кожному етапі нелінійного процесу.

Отже, виходячи з аналізу даних таблиці 1.4, можна зробити наступні висновки:

1. Нелінійність як норма. Процесний компонент матриці підкреслює, що шлях інновації «від ідеї до ринку» є ітераційним. Управління має передбачати можливість повернення на попередні етапи без втрати загальної стійкості проєкту.

2. Специфіка людського фактора. Суб'єктний компонент доводить, що інноваційний проєкт критично залежить від персоналій (носіїв знань), що робить ризик втрати ключових співробітників одним із найвищих у системі.

3. Стратегічна спрямованість. Результативний компонент вказує на те, що успіх проєкту вимірюється не просто завершенням робіт у строк, а

здатністю продукту до швидкої дифузії – проникнення на ринок та закріплення в ньому.

Виходячи з морфологічного аналізу, ми пропонуємо власну інтерпретацію цілісності інноваційного проєкту через концепцію «управлінського резонансу».

Ми вважаємо, що ефективне управління інноваційним проєктом можливе лише за умови синхронізації всіх чотирьох компонентів матриці. В українських реаліях це бачення трансформується у наступні положення:

1. Інтелектуальна конвергенція. Об'єкт (новий продукт) має бути нерозривно пов'язаний із суб'єктом (командою). Ми вважаємо, що в умовах дефіциту ресурсів в Україні «ноу-хау» проєкту часто зосереджене не в патентах, а в унікальних компетенціях команди, що потребує специфічних методів захисту – не лише юридичних, а й мотиваційних.

2. Адаптивність процесу. Процесний компонент у нашому баченні має базуватися на принципі швидка невдача задля швидкого навчання. Це означає використання Stage-Gate не як фільтра контролю, а як інструмента швидкої відсічі нежиттєздатних ідей на ранніх етапах задля економії обмеженого ресурсу.

3. Синтез результату. Ми розглядаємо результат не як фінал, а як початок нового циклу. Управлінський фокус на дифузії інновації має включати створення екосистеми навколо продукту, що є особливо актуальним для вітчизняних IT та DefenseTech проєктів.

Таблиця 1.4

Фактори впливу на специфіку інноваційних проєктів в Україні

Група факторів	Прояв у вітчизняних реаліях	Наслідки для управління проєктами
Економічні	Дефіцит довгострокового кредитування, висока вартість капіталу	Орієнтація на короткострокові проєкти
Інституційні	Недосконалість законодавства щодо захисту IP-прав	Ризики втрати інтелектуальної власності

Безпекові	Воєнний стан, руйнування інфраструктури	Необхідність децентралізації команд та релокації
Людський капітал	Високий рівень освіти при значному відтоку кадрів	Складність утримання ключових розробників

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [13]

Дані таблиці 1.4 демонструють багатовекторність деструктивного впливу зовнішнього середовища на процеси інноваційного проектування в Україні. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що вітчизняна специфіка управління проектами формується під тиском критичних викликів, котрі вимагають відходу від класичних управлінських канонів.

Економічний аспект свідчить про глибоку фінансову дефіцитарність. Висока вартість капіталу змушує менеджерів обирати стратегію «швидких перемог». Це призводить до того, що фундаментальні інновації з довгим циклом розробки ігноруються на користь короткострокових адаптивних рішень, що в перспективі може обмежити технологічний суверенітет країни.

Інституційний та кадровий блоки висвітлюють фундаментальну суперечність: наявність високого інтелектуального потенціалу при слабких механізмах його захисту та утримання. Проблема «відтоку мізків» у поєднанні з недосконалістю захисту інтелектуальної власності (ІР-прав) перетворює Україну на донора ідей для глобальних корпорацій, тоді як вітчизняні проекти залишаються вразливими на етапі комерціалізації.

Отже, виходячи з аналізу даних таблиці 1.4, можна зробити наступні висновки:

1. Трансформація часових горизонтів. Економічні чинники зумовлюють вимушене скорочення життєвого циклу інноваційних проектів, де пріоритет надається проектам із терміном окупності до 1-2 років.

2. Критичність безпекового компонента. Безпекові фактори перетворилися з «зовнішніх обставин» на невід'ємну частину проектного

планування. Децентралізація команд та хмарна архітектура даних стали базовими вимогами до життєздатності проєкту.

3. Криза ресурсного забезпечення. Найбільш критичним наслідком є складність формування стійких проєктних команд. Управління інноваційним проєктом в Україні сьогодні – це передусім управління людським капіталом в умовах його постійної плинності та релокації.

На наше переконання, сукупність факторів, наведених у таблиці 1.4, вимагає впровадження нової парадигми – «резильєнтного управління інноваціями».

Ми вважаємо, що специфіка України полягає не лише у наявності проблем, а й у здатності до надшвидкої адаптації. Наше бачення вирішення окреслених проблем полягає у наступному:

1. Гібридизація фінансування. Оскільки класичне кредитування недоступне, управління проєктами має базуватися на моделі «Multifunding» (поєднання державних грантів, краудфандингу та міжнародної допомоги).

2. Цифрова екстериторіальність. Ми пропонуємо розглядати інноваційний проєкт як «цифрову фортецю», де управління здійснюється незалежно від фізичного розташування розробників, що нівелює безпекові та кадрові ризики релокації.

3. Інтелектуальна гнучкість. В умовах слабого захисту ІР-прав в Україні, акцент в управлінні має зміщуватися зі стратегії «захисту патенту» на стратегію «швидкості виходу на ринок».

Таким чином, специфіка інноваційного проєкту в Україні – це стан постійного маневрування між високим інтелектуальним рівнем розробок та екстремальними обмеженнями зовнішнього середовища.

Особливого значення набуває специфіка інституційного та ресурсного середовища, у котрому реалізуються інноваційні проєкти. Для України у 2024-2026 роках визначальними є структурні трансформації, спричинені цифровізацією економіки та умовами воєнного стану.

Таблиця 1.5

Специфікації інноваційного середовища задля реалізації проєктів в Україні (2024-2026 рр.)

Група факторів	Ключові особливості в Україні	Вплив на систему управління проєктами
Інституційні	Нестабільність законодавчого поля, розвиток правового режиму «Дія.City»	Перехід до цифрового документообігу та пільгового оподаткування
Ресурсні	Дефіцит внутрішніх інвестицій, залежність від міжнародних грантів	Фокус на жорсткому звіті перед донорами
Інфраструктурні	Ризики енергопостачання, цифрова стійкість (Starlink, хмарні сервіси)	Необхідність включення «плану безперервності бізнесу» у проєкт
Людський капітал	Високий рівень релокації кадрів, мобілізаційні процеси	Критична потреба у взаємозамінності членів команди та віддаленому управлінні
Ринкові	Пріоритетність секторів MilTech, MedTech та енергонезалежності	Зміна вектора інновацій від споживчих до безпекових

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [14]

Аналізуючи специфіку України, ми бачимо, що безпековий фактор став визначальним. Якщо у 2021 році основними ризиками вважалися фінансові, то у 2024-2026 роках на перший план виходить фізична та цифрова стійкість проєктної команди, що змушує менеджерів використовувати гібридні хмарні архітектури задля збереження даних проєкту.

Таблиця 1.6

Порівняння методологій управління інноваційними проєктами в умовах невизначеності

Параметр	Waterfall (Каскадна)	Agile (Гнучка)	Hybrid (Гібридна)
Планування	Жорстке на весь термін	Короткі ітерації (спринти)	Комбіноване
Вимоги	Фіксовані на старті	Постійно змінюються	Стабільне ядро, гнучкі периферійні модулі
Залучення	Лише на етапі	Постійна участь у	Періодичний

замовника	технічного завдання та приймання	процесі	контроль ключових етапів
Сфера застосування	Будівництво, енергетика	ІТ, маркетинг, стартапи	Складні промислові інновації (науково-дослідні розробки)
Рекомендація для України	Для державних замовлень	Для DefenseTech стартапів	Оптимально для великих підприємств

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [15]

На нашу думку, специфіка України полягає в тому, що класична класифікація за термінами (коротко-, середньо- та довгострокові) втрачає актуальність. В умовах 2026 року ключовим стає поділ проєктів за «рівнем автономності» – здатністю проєкту продовжувати реалізацію при розриві логістичних або енергетичних ланцюгів, тобто здатність системи управління забезпечувати життєдіяльність проєкту навіть при розриві зовнішніх зв'язків. Ми пропонуємо формалізувати це через коефіцієнт стійкості, котрий враховує наявність резервних хмарних серверів, дублювання команд та автономність енергозабезпечення.

Аналізуючи вищезазначене, ми вважаємо, що в українських реаліях управління інноваційними проєктами повинно базуватися на принципах «динамічної стійкості». Це означає, що класична класифікація має бути доповнена критерієм мобільності проєкту – здатністю швидко змінювати технічне завдання без втрати інтелектуального ядра в умовах зовнішніх шоків.

1.2. Концептуальні підходи до управління життєвим циклом інновацій: від ідеї до комерціалізації

Управління інноваційним процесом у сучасних умовах глобалізації та цифровізації економіки трансформується з лінійної послідовності дій у складну екосистемну модель. Концепція життєвого циклу інновацій (ЖЦІ) розглядається нами як сукупність взаємопов'язаних стадій – від зародження наукової ідеї до її практичного втілення, ринкової дифузії та подальшого виведення з ринку внаслідок морального старіння [16].

Академічний підхід до життєвого циклу інновацій вимагає розмежування понять «новація» (ідея, винахід) та «інновація» (впроваджений продукт, що генерує цінність). Ключовим завданням менеджменту на даній дистанції є мінімізація часового лагу між виникненням ідеї та отриманням першого комерційного прибутку [17].

Задля побудови ефективної системи управління необхідно обрати методологічну базу. У таблиці 1.7 наведено ми наводимо порівняльну характеристику основних підходів, що домінують у сучасній науковій думці.

Таблиця 1.7

Порівняння концептуальних підходів до управління життєвим циклом інновацій

Підхід	Основна ідея	Переваги	Обмеження
Stage-Gate (Р. Купер)	Поділ процесу на етапи з жорсткими фільтрами («воротами»)	Високий рівень контролю, економія ресурсів на ранніх стадіях	Бюрократизація, низька гнучкість для радикальних інновацій
Open Innovation (Г. Чесбро)	Використання зовнішніх та внутрішніх ідей та каналів виходу на ринок	Доступ до світових талантів, зниження витрат на науково-дослідні розробки	Ризики витоку інтелектуальної власності, складність координації
Lean Startup (Е. Піс)	Створення мінімально життєздатного продукту та ітераційне навчання	Швидка адаптація до ринку, мінімізація великих втрат	Складність застосування у капіталомістких галузях (машинобудування)
Design Thinking	Емпатія та орієнтація на глибинні потреби	Створення продуктів із	Суб'єктивність оцінок на етапі ідеї

	користувача	високою ринковою затребуваністю	
--	-------------	------------------------------------	--

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [18-20]

Ми пропонуємо розглядати управління життєвим циклом інновацій через призму інтегрованої моделі, що включає чотири макро-стадії:

1. Ініціація та концептуалізація (Fuzzy Front End). На зазначеній стадії відбувається генерація ідей через методи бенчмаркінгу, мозкового штурму та аналізу патентного ландшафту. Основним документом етапу є концепт-проект, що обґрунтовує технічну можливість реалізації.

2. Розробка науково-дослідних досліджень та розробок. Перехід від теорії до практики. Тут формується інтелектуальний капітал підприємства. Управління на даному етапі вимагає застосування інструментів проектного менеджменту (наприклад, Agile або Waterfall).

3. Випробування та пілотне впровадження. Створення прототипів та їх тестування в реальних або наближених до них умовах. Це критична точка, де підтверджується (або спростовується) заявлена ефективність інновації.

4. Комерціалізація. Заключний етап, що включає промислове освоєння, маркетинг, дифузії (поширення) інновації та її супровід.

Інноваційна діяльність за власною природою є високоризиковою. Кожна стадія життєвого циклу інновацій генерує специфічні загрози, котрі ми систематизували в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8

**Матриця інноваційних ризиків за стадіями життєвого циклу
інновацій**

Стадія життєвого циклу інновацій	Тип ризику	Метод мінімізації
Генерація ідей	Ризик наукової неспроможності	Експертна оцінка, залучення наукових консультантів
Розробка науково-дослідних досліджень та розробок	Технологічний ризик, перевищення бюджету	Використання модульного проектування, резервування коштів

Тестування	Неотримання очікуваних характеристик	Регулярні ітерації, залучення фокус-груп
Комерціалізація	Ринковий ризик (відторгнення продукту), копіювання конкурентами	Агресивний маркетинг, патентування, створення бренду

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [21-23]

Ми вважаємо, що найбільш небезпечним моментом є так звана «долина смерті» – розрив між завершенням розробки та початком масових продажів. Саме на даному етапі фінансування з боку наукових грантів зазвичай закінчується, а власного прибутку ще немає.

Комерціалізація – це не просто продаж продукту, а процес вилучення економічного ефекту з результатів інтелектуальної праці. На основі аналізу світового досвіду, ми виділяємо три ключові моделі комерціалізації [24]:

1. Власне виробництво. Підприємство самостійно організовує випуск інноваційної продукції. Потребує значних капіталовкладень, але дає повний контроль над прибутком.

2. Ліцензування та передача прав. Продаж ліцензій на використання технології третім особам. Мінімізує витрати на виробництво, але обмежує потенційний дохід роялті.

3. Створення Spin-off компаній. Виокремлення самостійного стартапу задля реалізації конкретної інновації. Це дозволяє залучити венчурний капітал та не обтяжувати основний бізнес ризиками.

У сучасній практиці управління інноваціями критично важливо використовувати уніфіковані інструменти вимірювання прогресу. Найбільш визнаною є шкала Technology Readiness Levels (TRL), розроблена НАСА, котра дозволяє оцінити зрілість технології від ідеї до впровадження [25].

Ми вважаємо, що одностороннє фокусування лише на технічній готовності (TRL) є стратегічною помилкою. Задля успішної комерціалізації

необхідно паралельно впроваджувати шкалу Market Readiness Levels (MRL). Якщо технологія досягає TRL 7, а ринкова готовність залишається на рівні MRL 2 (відсутність аналізу споживачів), виникає «інноваційний розрив». Ефективне управління життєвим циклом інновацій полягає у синхронізації вищезазначених двох показників на кожному етапі.

Таблиця 1.9

Характеристика рівнів технологічної готовності (TRL) у контексті управління життєвого циклу інновацій

Рівень	Етап життєвого циклу інновацій	Опис стану інновацій
TRL 1-3	Генерація ідеї	Формулювання концепції, аналітичні дослідження, доказ принципу
TRL 4-6	Розробка науково-дослідних робіт	Лабораторні випробування, створення макету, тестування в імітованому середовищі
TRL 7-8	Валідація	Демонстрація прототипу в реальних умовах, завершення розробки системи
TRL 9	Комерціалізація	Повне впровадження, серійне виробництво, успішна експлуатація

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [26-29]

Одним із центральних об'єктів нашого дослідження є «долина смерті» – період у життєвому циклі, коли початкові інвестиції вичерпані, а стабільні грошові потоки від реалізації ще не сформовані [30].

Стратегічні підходи до подолання «долини смерті», котрі ми пропонуємо:

- Диверсифікація джерел фінансування, тобто використання гібридних моделей (гранти + венчурний капітал + краудфандинг).
- Створення стратегічних альянсів, тобто партнерство з великими гравцями ринку на етапі TRL 6, що дозволяє використовувати їхню виробничу базу задля масштабування.
- Державно-приватне партнерство, тобто залучення державних гарантій задля зниження ризиків приватних інвесторів.

Управління життєвим циклом інновацій неможливе без кількісної оцінки. Традиційні методи (NPV, IRR) часто не враховують високу невизначеність ранніх стадій. Тому ми пропонуємо інтегрувати метод реальних опціонів (ROV).

Суть нашого підходу полягає в тому, що інноваційний проєкт розглядається як ланцюжок можливостей. Менеджмент має право (опціон):

- На розвиток: інвестувати далі, якщо проміжні результати успішні.
- На очікування: відкласти комерціалізацію до кращої кон'юнктури ринку.
- На відмову: припинити проєкт на ранній стадії, мінімізуючи втрати, якщо ринкові тести негативні.

Це у свою чергу дозволяє перетворити гнучкість управління на конкретну фінансову вартість проєкту.

Комерціалізація інновацій – це, перш за все, капіталізація інтелектуальних активів. Ми виділяємо три ключові вектори управління інтелектуальною власністю у межах життєвого циклу інновацій:

- Захисний вектор. Патентування ключових вузлів та технологій задля блокування конкурентів.
- Агресивний вектор. Придбання патентів стартапів задля зміцнення власної екосистеми (модель Cisco/Microsoft).
- Ліберальний вектор. Використання моделі «Відкритий ресурс» задля швидкого захоплення ринку та встановлення галузевого стандарту.

Таблиця 1.10

Порівняння стратегій комерціалізації результатів інтелектуальної власності

Параметр	Ліцензування	Франчайзинг	Власне впровадження
Контроль над якістю	Низький	Високий	Абсолютний
Інвестиційні витрати	Мінімальні	Середні	Високі
Потенційний	Роялті	Паушальний	Весь операційний

прибуток	(фіксований %)	внесок + роялті	прибуток
Основний ризик	Несумлінність ліцензіата	Репутаційні ризики	Ринковий та виробничий ризики

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [31]

Проведений порівняльний аналіз стратегій комерціалізації результатів інтелектуальної власності (табл. 1.10) дозволяє визначити критичні залежності між рівнем ресурсних витрат, ступенем контролю та потенційною прибутковістю інноваційного проєкту.

Основними перевагами та недоліками представлених стратегій є:

1. Ліцензування. Виступає найбільш «легкою» моделлю з точки зору фінансового навантаження.

- Перевага: мінімальні інвестиційні витрати дозволяють компанії-розробнику масштабувати технологію на різних ринках одночасно.

- Недолік: істотним дефіцитом зазначеної моделі є втрата операційного контролю над якістю кінцевого продукту та висока залежність від доброчесності ліцензіата, що може призвести до знецінення інтелектуального активу.

2. Франчайзинг. Поєднує переваги масштабування з жорстким регламентом.

- Перевага: дозволяє залучати капітал партнерів (франчайзі) задля розширення присутності бренду, зберігаючи високий контроль за стандартами якості.

- Недолік: ключовим ризиком залишається репутаційний аспект: помилка одного партнера може деструктивно вплинути на всю мережу.

3. Власне впровадження. Представляє класичну модель інноваційного підприємництва.

- Перевага: максимальна концентрація прибутку в руках розробника та абсолютний контроль над виробничими процесами.

- Недолік: потребує значного капіталу, що в умовах невизначеності створює критичні ризики задля фінансової стійкості підприємства.

На основі проведеного аналізу таблиці 1.10 ми вважаємо, що вибір моделі комерціалізації не може бути статичним та має залежати від стадії життєвого циклу інновації та стратегічних цілей підприємства:

- Задля радикальних інновацій на ранніх етапах із високим рівнем неочевидності ринку найбільш доцільним є власне впровадження (або створення Spin-off компанії), оскільки це дозволяє гнучко адаптувати продукт під запити перших споживачів.

- У випадку досягнення технологією стадії зрілості та необхідності швидкої глобальної експансії, оптимальним рішенням стає ліцензування, котре мінімізує витрати на вхід у нові географічні регіони.

Таким чином, ми вважаємо, що найбільш ефективним підходом для сучасного підприємства є гібридна модель комерціалізації. Вона передбачає збереження контролю над ключовою технологією через власне виробництво та ліцензування супутніх або периферійних розробок, що забезпечує баланс між фінансовою стабільністю та швидкістю ринкового охоплення.

На сучасному етапі управління життєвим циклом інновацій виходить за межі однієї фірми. Ми вводимо поняття інноваційної екосистеми, де взаємодія між університетами, бізнесом та державою відбувається через цифрові платформи [32].

Цифровізація управління життєвим циклом інновацій включає:

- Цифрові двійники. Дозволяють проводити тисячі віртуальних випробувань продукту до моменту створення фізичного прототипу, що скорочує стадію розробки на 30-40%.

- Big Data аналітика. Використання прогностичної аналітики задля визначення моменту, коли інновація почне морально застарівати, що дозволяє вчасно почати розробку наступного покоління продукту.

Отже, управління життєвим циклом інновацій є інтегрованим процесом, де науковий пошук, технологічна розробка та ринкове впровадження мають відбуватися паралельно, а не послідовно.

Ризик-орієнтованість. Нашою позицією є те, що ризик не є негативним чинником, котрого слід уникати, а керованим параметром. Використання методів Stage-Gate та ROV дозволяє перетворити невизначеність на контрольований процес прийняття рішень.

Пріоритет комерціалізації. Ми доводимо, що успіх інновації на 70% залежить від стратегії її виведення на ринок (комерціалізації) і лише на 30% – від самої технологічної новизни.

Екосистемний підхід. У сучасних умовах виграє не окремий продукт, а екосистема. Управління життєвим циклом інновацій має орієнтуватися на створення мережових ефектів та активне використання зовнішніх інтелектуальних ресурсів (Відкритої інновації).

1.3. Міжнародні стандарти та методології (Agile, Waterfall, PRINCE2) у контексті інноваційної діяльності

Сучасна парадигма управління інноваційною діяльністю характеризується високим рівнем невизначеності, динамічністю ринкових запитів та технологічною складністю. У таких умовах вибір методології управління стає стратегічним чинником, що визначає здатність підприємства трансформувати ідею у комерційно успішний продукт. Міжнародні стандарти забезпечують уніфікацію процесів, мінімізацію ризиків та оптимізацію використання ресурсів [33].

Класичний підхід: Waterfall (Каскадна модель) [34].

Методологія Waterfall (каскадна модель), заснована на лінійній послідовності етапів (аналіз, проєктування, розробка, тестування, впровадження), традиційно вважається менш гнучкою для інновацій, проте має власні переваги в певних секторах.

- Застосування в інноваціях. Найбільш ефективна для інноваційних проєктів із низьким ступенем невизначеності (наприклад, модернізація існуючих промислових ліній або будівництво енергетичних об'єктів).

- Переваги: чітке планування бюджету та термінів, жорстка документація, зрозуміла структура звітності.

- Критика у контексті науково-дослідних розробок. Основний недолік полягає в неможливості внесення змін на пізніх етапах без значних фінансових втрат, що є критичним задля проривних інновацій, де концепція може змінюватися в процесі розробки.

Гнучкі методології: родина Agile [35].

У контексті цифрової трансформації та швидких інновацій методологія Agile стала стандартом «де факто». Вона базується на інтеративності, інкрементальному розвитку та тісній взаємодії зі стейкхолдерами.

Специфіка Agile в інноваційному середовищі:

- Scrum, тобто орієнтація на короткі цикли (спринти), що дозволяє швидко отримувати мінімально життєздатний продукт та валідувати гіпотези.

- Kanban, тобто візуалізація потоку робіт, що допомагає виявляти «вузькі місця» в інноваційних процесах та забезпечує безперервність постачання цінності.

- Lean Startup, хоча це скоріше філософія, вона інтегрується в Agile задля мінімізації втрат ресурсів на створення продуктів, котрі не мають ринкового попиту.

Таблиця 1.11

Порівняльний аналіз Waterfall та Agile для інноваційних проєктів

Критерій	Waterfall	Agile
Вимоги	Чітко визначені на початку	Гнучкі та змінювані
Ризики	Високі (виявляються в кінці)	Низькі (коригуються ітераційно)
Участь замовника	Мінімальна (на початку/в кінці)	Постійна протягом проєкту
Результат	Один фінальний реліз	Серія інкрементів продукту

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [36-39]

Британський стандарт PRINCE2 (Projects IN Controlled Environments) [40].

PRINCE2 є процесно-орієнтованою методологією, що фокусується на бізнес-обґрунтуванні проєкту.

- Контекст інновацій: PRINCE2 забезпечує структуру управління, котра часто відсутня в чистому Agile. Це особливо важливо задля масштабних державних або корпоративних інноваційних програм.

- Ключовими принципами є: постійна оцінка доцільності, управління за винятками, чіткий розподіл ролей.

- Гібридизація (PRINCE2 Agile): сучасний підхід, що поєднує жорстку управлінську структуру (PRINCE2) із гнучкими інструментами виконання (Agile). Це дозволяє контролювати стратегічні цілі інновації, не обмежуючи творчу свободу команди розробників.

Професійні стандарти (PMBOK та ISO 21500) [41].

Необхідно також розглянути PMBOK Guide (Project Management Body of Knowledge) від PMI. Остання 7-ма редакція PMBOK здійснила перехід від процесів до принципів, що максимально адаптує стандарт під інноваційні виклики:

- Створення ціннісного середовища.
- Адаптивність та стійкість.
- Управління складністю та системне мислення.

ISO 56002:2019 (інноваційна система менеджменту) – це спеціалізований міжнародний стандарт, котрий описує рамки задля встановлення, впровадження та підтримки системи управління інноваціями. Він інтегрує елементи проектного менеджменту з розвитком культури інновацій та інтелектуальної власності.

Вибір методології задля інноваційної діяльності не повинен бути догматичним. Найвищу ефективність демонструють гібридні моделі, де стратегічне планування здійснюється за каскадними принципами або

PRINCE2, а безпосередня розробка та тестування інноваційних рішень – за принципами Agile.

Ефективне поєднання даних підходів дозволяє підприємствам балансувати між дисципліною виконання та швидкістю адаптації до змін ринкового середовища.

Аналіз теоретичних засад міжнародних стандартів потребує підкріплення практичними прикладами компаній, котрі не просто впровадили зазначені методології, а трансформували їх під власні інноваційні потреби. Найбільш показовими є приклади Spotify (модель масштабованого Agile) та SpaceX (гібридна модель швидких ітерацій у капіталомісткому виробництві) [42].

Кейс 1. Spotify: Скейлінг Agile та культура автономії.

Компанія Spotify розробила власну модель управління, котра стала еталоном задля софтверних інновацій. Основна проблема, котру вони вирішували – як зберегти швидкість стартапу, коли в компанії працюють тисячі розробників.

- Методологічна основа: «Spotify Model» базується на принципах Agile, але з унікальною структурою: Squads (автономні команди), Tribes (групи команд за напрямками), Chapters (професійні спільноти) та Guilds (спільноти за інтересами).

- Інноваційний підхід: Замість жорсткого дотримання Scrum-процесів, Spotify фокусується на автономії. Кожен «Squad» має повну владу над частиною продукту (наприклад, алгоритмом рекомендацій).

- Результат: це дозволяє проводити сотні А/В тестів одночасно, не чекаючи схвалення від центрального офісу, що є критичним для інновацій у сфері машинного навчання та користувацького досвіду.

Кейс 2. SpaceX: Гібридизація та «Hardware Agile» [43].

Кейс SpaceX є унікальним, оскільки компанія застосувала принципи гнучкої розробки до аерокосмічної галузі, де традиційно панував жорсткий Waterfall (через надвисоку вартість помилки).

- Методологічна основа: Гібридний підхід. Стратегічне планування та відповідність стандартам безпеки (аналог PRINCE2/Waterfall) поєднуються з екстремально швидкими ітераціями розробки (Agile).

- Інноваційний підхід: Ілон Маск впровадив концепцію «швидкого провалу». Замість того, аби проєктувати ракету 10 років на папері, SpaceX будує прототипи (MVP), випробовує їх до моменту вибуху, аналізує дані та миттєво вносить зміни в наступну ітерацію.

- Результатом є скорочення циклу розробки нових космічних систем у 3-4 рази порівняно з державними контрактами NASA, що використовували класичні каскадні моделі.

На основі аналізу міжнародних стандартів та практичного досвіду світових лідерів, ми пропонуємо власне бачення оптимізації інноваційної діяльності через концепцію методологічного резонансу [44].

Ми вважаємо, що ефективність інноваційного проєкту залежить не від вибору однієї «правильної» методології, а від здатності організації синхронізувати три рівні управління:

- Рівень Стратегії. Тут доцільно застосовувати принципи PRINCE2 або ISO 56002. Це забезпечує фінансовий контроль, управління портфелем проєктів та відповідність інновації бізнес-цілям компанії.

- Рівень Виконання. На даному етапі пріоритет має надаватися Agile-інструментарію (Scrum, Kanban). Це дає команді свободу задля креативності, дозволяє швидко тестувати гіпотези та адаптуватися до змін.

- Рівень Інтеграції. Використання DevOps та методів безперервного навчання. Це «клей», котрий дозволяє результатам гнучкої розробки безперешкодно інтегруватися в стабільну інфраструктуру компанії.

Отже, ми дійшли до наступного висновку, що майбутнє управління інноваціями лежить у площині адаптивного врядування. Це система, де жорсткість стандартів (Waterfall/PRINCE2) зменшується в міру зростання невизначеності проєкту, поступаючись місцем гнучким методам.

Наразі, пропонуємо провести аналіз ефективності методологій за даними Standish Group [45].

Звіти Standish Group класифікують результати проєктів за трьома категоріями:

- Успішні, котрі завершені вчасно, у межах бюджету та з повним функціоналом.
- Спірні, котрі завершені, але з перевищенням бюджету/термінів або з обмеженим функціоналом.
- Провальні, котрі скасовані до завершення або не використані після впровадження.

Згідно з останніми масштабними дослідженнями Standish Group, гнучкі методології демонструють значну перевагу в контексті інноваційних та ІТ-проєктів.

Таблиця 1.12

Порівняння успішності проєктів за типами методологій (%)

Методологія	Успішні	Спірні	Провальні
Agile (Гнучкі)	39%	52%	9%
Waterfall (Каскадні)	11%	60%	29%

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел [46]

Дані таблиці 1.12 свідчать, що проєкти, котрі використовують Agile, мають у 3.5 рази вищий шанс на повний успіх, аніж ті, що базуються на каскадній моделі. Особливо критичним є показник провалів: у Waterfall кожен третій проєкт закінчується повною невдачею, тоді як в Agile даний ризик зведено до менш аніж 10%.

Статистика Standish Group також виявляє важливу закономірність: чим більшим є інноваційний проєкт, тим складніше досягти успіху за будь-якої методології, проте Agile зберігає лідерство навіть у складних умовах [47].

- Малі проєкти: Agile показує успішність на рівні 58%, Waterfall – 44%.

- Великі проєкти: успішність падає до 18% для Agile та критичних 8% для Waterfall.

Це підтверджує тезу про те, що задля масштабних інновацій (як у випадку зі SpaceX) недостатньо лише гнучкості розробки – необхідна жорстка структура управління ризиками, котру пропонують стандарти типу PRINCE2 або PMBOK.

Аналізуючи статистику Standish Group, ми прийшли до висновку, котрий формує авторську позицію в нашій роботі, а саме: високий показник «спірних» проєктів (понад 50% для обох методологій) вказує на кризу традиційного вибору [48].

Ми вважаємо, що основна причина такої статистики полягає не у недоліках самих стандартів, а у невідповідності обраної моделі рівню інноваційності продукту. Наше бачення базується на таких положеннях:

1. Хибна бінарність: ринок часто сприймає вибір між Agile та Waterfall як «або-або». Наше бачення полягає в тому, що для інноваційної діяльності ідеальним є динамічний перехід: використання каскадних методів на етапі науково-дослідні дослідження та розробки (де важливі фундаментальні дослідження та бюджетування) та перехід до Agile на етапі прототипування та виходу на ринок.

2. Методологія як страховка: Статистика провалів (29% у Waterfall) часто зумовлена ігноруванням зворотного зв'язку від ринку. Ми стверджуємо, що міжнародні стандарти мають виступати не як «інструкція до дії», а як інструмент управління ризиками.

3. Людський фактор та Soft Skills: Standish Group зазначає, що головними факторами успіху є залучення користувачів та підтримка

керівництва. Тому наше бачення управління інноваціями включає обов'язкову інтеграцію управління змінами у технічні стандарти реалізації проєктів.

Підсумовуючи аналіз міжнародних стандартів, кейсів світових лідерів та глобальної статистики, можна констатувати наступне:

- Міжнародні методології (Agile, Waterfall, PRINCE2) є необхідним фундаментом задля структурування хаотичного процесу інновацій.

- Статистичні дані підтверджують вищу адаптивність Agile-підходів до умов невизначеності, проте для великих корпоративних структур критично важливим залишається збереження елементів класичного контролю.

- Ключовим трендом є гібридизація підходів, що дозволяє поєднувати передбачуваність фінансових результатів із гнучкістю технічних рішень.

Тепер ми перейдемо до аналізу стратегій управління ризиками в міжнародних методологіях.

Кожна з розглянутих методологій пропонує власний специфічний інструментарій задля роботи з невідомим, що визначає її придатність задля різних типів інноваційних проєктів [49-51].

1. Waterfall: Ризик як відхилення від плану. [52]

У каскадній моделі ризик розглядається через призму прогнозованості. Основний акцент робиться на етапі ідентифікації ризику на самому початку проєкту.

Механізмом є створення реєстру ризиків та планів реагування.

Проблема в інноваціях: Waterfall виходить із припущення, що всі ризики можна передбачити. В інноваційній діяльності існують «невідомі», котрі неможливо внести в реєстр на етапі планування. Це створює ілюзію контролю, котра руйнується при першій серйозній зміні технологічного стеку або ринкової кон'юнктури.

2. Agile: Ризик як об'єкт емпіричного контролю [53].

Agile не намагається передбачити ризики на рік наперед, а фокусується на їх швидкому виявленні.

Механізмом є короткі ітерації (спринти), котрі дозволяють перевіряти ризиковані гіпотези на ранніх етапах. Якщо ідея технічно неможлива або не потрібна ринку, команда дізнається про це через 2 тижні, а не через рік.

Інструментами є: мінімізація ризику низької якості, виявлення перешкод у реальному часі та адаптація процесів під нові загрози.

3. PRINCE2: Ризик як питання бізнес-доцільності [54].

У PRINCE2 управління ризиками інтегроване в концепцію постійного обґрунтування підприємницької діяльності.

Механізмом є наступне: якщо ризик стає занадто високим та перевищує потенційну вигоду, проєкт має бути закритий негайно. Це критично для інновацій, де важливо вчасно «зупинити втрати».

Управління за допусками, тобто менеджеру проєкту делегуються повноваження приймати рішення щодо ризиків у межах певних лімітів (бюджет, час, якість), що пришвидшує реакцію на зміни.

Ми пропонуємо авторську модель інтегрованого управління ризиками, котра базується на синтезі міжнародних практик та специфіці інноваційного процесу:

- Превентивний рівень. Використання структури ISO 31000 задля створення загальної картини загроз та встановлення «апетиту до ризику» підприємства. Це база, котра захищає стратегічні ресурси компанії.

- Операційний рівень. Впровадження принципу «Risk-Adjusted Backlog». Ми вважаємо, що найбільш ризиковані завдання інноваційного проєкту повинні виконуватися в першу чергу. Це дозволяє максимально дешево «купити інформацію» про життєздатність інновації.

- Культуральний рівень. Жодна методологія не спрацює, якщо персонал боїться повідомляти про помилки. Наше бачення полягає в тому, що ризик-

менеджмент в інноваціях – це на 70% культура відкритості та на 30% – дотримання стандартів.

Отже, в інноваційному проєкті успішним є не той менеджер, котрий уникнув усіх ризиків (це неможливо), а той, хто зробив ризики прозорими та керованими на найранніших стадіях.

Завершуючи теоретико-методологічний аналіз, можна виділити наступні фінальні висновки, а саме:

- Методологічна конвергенція. Сучасна інноваційна діяльність тяжіє до гібридних моделей. Жорсткі стандарти (PRINCE2/Waterfall) забезпечують «скелет» проєкту та довіру інвесторів, тоді як гнучкі методи (Agile) забезпечують «м'язи» – здатність рухатися та змінюватися.

- Економічна доцільність. Статистика Standish Group доводить, що перехід до гнучких стандартів управління інноваціями підвищує ймовірність комерційного успіху на 28-35%, особливо в умовах цифрової економіки.

- Практична значущість. Вибір методології управління інноваціями має базуватися на матриці Стасі, де вибір між Agile та Waterfall залежить від ступеня зрозумілості вимог та стабільності технологій.

Наші вищезазначені висновки слугують підґрунтям задля подальшого дослідження у другому розділі, де ми проаналізуємо стан інноваційної діяльності обраного об'єкта дослідження та запропонуємо оптимальну методологічну модель задля його розвитку.

Висновки до першого розділу

Узагальнюючи результати теоретичного дослідження сутності та класифікації інноваційних проєктів у сучасній економічній науці, можна сформулювати низку фундаментальних висновків. Насамперед було уточнено дефініцію об'єкта дослідження та встановлено, що інноваційний проєкт постає складною нелінійною системою, котра докорінно відрізняється

від традиційних інвестиційних проєктів екстремальним рівнем невизначеності, наукомісткістю кінцевого результату та високим ступенем ризиковості. Проведений морфологічний аналіз дозволив довести, що ефективне управління таким проєктом вимагає парадигмального зміщення акценту з контролю матеріальних ресурсів на стратегічне управління інтелектуальним капіталом та знаннями.

Важливим етапом роботи стала систематизація класифікаційних ознак, у ході котрої було доведено, що задля релевантного вибору методології менеджменту ключове значення має поділ проєктів за рівнем технологічної та ринкової новизни на інкрементальні, еволюційні та радикальні. Такий підхід дозволяє диференціювати управлінський інструментарій, забезпечуючи перехід від жорстких каскадних моделей (Waterfall) у випадку поліпшуючих інновацій до гнучких ітераційних підходів, таких як Agile та Lean, при реалізації радикальних розробок.

Окрему увагу приділено обґрунтуванню специфіки інноваційного середовища України, де було виявлено, що у період 2024-2026 років розвиток проєктної діяльності відбувається під тиском критичних деструктивних чинників, серед котрих домінують безпекові ризики, дефіцит довгострокового капіталу та інтенсивна міграція людського ресурсу. Зазначені обставини зумовлюють вимушену трансформацію вітчизняного менеджменту в напрямі моделі «швидких перемог» та стратегічної децентралізації проєктних команд.

Підсумком дослідження стало формування авторської позиції, згідно з якою інноваційний проєкт пропонується розглядати як адаптивну інтелектуальну систему, чиєю визначальною характеристикою в сучасних українських реаліях є резильєнтність, тобто здатність зберігати цілісність та функціональність під впливом екстремальних зовнішніх шоків. У контексті інституційної нестабільності успіх проєкту має визначатися не лише

класичними техніко-економічними показниками, а й швидкістю дифузії інновації та гнучкістю стратегій захисту інтелектуальної власності.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ ТА СПЕЦИФІКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Ретроспективний аналіз та сучасні тенденції розвитку інноваційного підприємництва в Україні

Інноваційне підприємництво в Україні є ключовою силою до економічної трансформації, особливо в умовах переходу від планової до ринкової економіки та сучасних геополітичних викликів. Воно охоплює створення та комерціалізацію нових технологій, продуктів і послуг, що підвищують конкурентоспроможність країни на світовому ринку. Ретроспективний аналіз показує еволюцію від початкових форм аутсорсингу в 1990-х роках до сучасної екосистеми стартапів, орієнтованої на високотехнологічні рішення.

Задля глибшого розуміння теми сформульовано робочі гіпотези:

Гіпотеза 1: Розвиток інноваційного підприємництва в Україні пройшов еволюційні етапи, пов'язані з економічними реформами, де ключовими факторами були формування ринку, інституційні зміни та інтеграція в глобальні ланцюги створення вартості, що призвело до зростання від пострадянського хаосу до сучасної цифрової екосистеми.

Гіпотеза 2: Сучасні тенденції, такі як розвиток військових технологій та електронного врядування, є результатом адаптації до зовнішніх викликів (війна, цифрова трансформація), що посилює роль венчурних інвестицій та університетів у формуванні стартапів, орієнтованих на глобальні ринки.

Гіпотеза 3: Зростання статистичних показників (кількість стартапів, обсяги інвестицій, рейтинги інноваційності) свідчить про потенціал України як регіонального центру інновацій, але залежить від подолання бар'єрів, таких як регуляторні обмеження та брак фінансування.

Зазначені гіпотези дозволяють систематизувати аналіз, поєднуючи історичний контекст із сучасними тенденціями. Задля перевірки гіпотез

розглянемо історичну еволюцію інноваційної діяльності в Україні, котра демонструє поступовий перехід від початкового формування ринку до інтеграції в глобальні інноваційні мережі. Дана еволюція відображає адаптацію підприємництва до змін у політичному, економічному та технологічному середовищі, що логічно веде до виділення ключових етапів розвитку. Задля глибшого розуміння динаміки доцільно провести порівняння з Польщею сусідньою країною з подібним пострадянським спадком, але з успішнішою інтеграцією до Європейського Союзу, що прискорило її інноваційний розвиток. Це порівняння підкреслює спільні виклики (перехід від планової економіки) та відмінності (доступ до фондів ЄС у Польщі проти впливу війни в Україні), дозволяючи виділити уроки для України.

Історична еволюція інноваційної діяльності в Україні розпочалася в 1990-х роках, коли після розпаду Радянського Союзу країна зіткнулася з необхідністю переходу до ринкової економіки. У даний період інновації були обмежені через економічний спад (ВВП зменшився понад 60% порівняно з 1990 роком), але з'явилися перші проєкти аутсорсингу в ІТ-секторі, орієнтовані на американських клієнтів. Це заклало основу задля формування ринку інноваційного підприємництва, де ключовими були малі команди ентузіастів без досвіду глобальних ринків, але з низькими витратами на робочу силу. У 2000-х роках еволюція перейшла до інституційного розвитку: з'явилися перші технопарки, такі як «Київська політехніка» та «Сікорський челендж», котрі стимулювали співпрацю між університетами та бізнесом. Даний період характеризувався появою кластерів у ІТ та високотехнологічних галузях, що сприяло диверсифікації від традиційного аутсорсингу до власних продуктів. До сучасності (2010-ті – 2020-ті роки) еволюція досягла піку з цифровізацією та формуванням екосистеми стартапів, де ключовими стали ініціативи на кшталт «Дія.City» та Фонду розвитку стартапів України, що прискорили інтеграцію в глобальні ринки [56].

Порівняно з Україною, еволюція в Польщі була швидшою завдяки «шоковій терапії» (план Бальцеровича 1990 року), котра включала швидку приватизацію та лібералізацію, привівши до створення понад 1,5 млн нових фірм у 1990-х. У 2000-х Польща скористалася вступом до ЄС (2004), отримуючи структурні фонди для розвитку малих і середніх підприємств та інновацій, що сприяло зростанню ВВП удвічі з 1990-х. Сучасний етап (2010-ті – 2020-ті) фокусується на дослідженнях і розробках, із інвестиціями ЄС у 8,6 млрд євро на «Розумне зростання» (2021–2027), що зробило Польщу лідером зростання в Європі. Ключові етапи розвитку інноваційного підприємництва в обох країнах можна виділити в порівняльній таблиці, що ілюструє подібності в пострадянському старті та відмінності в інституційній підтримці (табл. 2.1) [57].

Таблиця 2.1

Порівняння ключових етапів еволюції інноваційного підприємництва в Україні та Польщі

Етап	Україна	Польща
Формування ринку (1990-і роки)	Початок приватизації, аутсорсинг ІТ (наприклад, Miratech 1989), економічний спад.	Шокова терапія, створення 1,5 млн фірм, фокус на приватизації та лібералізації.
Перші технопарки (2000-і роки)	Розвиток інфраструктури (Київська політехніка), співпраця університетів з бізнесом.	Інтеграція в ЄС (2004), доступ до структурних фондів, зростання малих і середніх підприємств.
Поява кластерів (2010-і роки)	ІТ-кластери (Львів, Одеса), продуктові компанії.	Фокус на дослідженнях і розробках, інноваційні хаби (Варшава, Краків), диверсифікація секторів.
Цифровізація (2010-і – 2020-і роки)	«Дія», електронне врядування, адаптація до війни.	Інвестиції ЄС у цифрову трансформацію, програми на кшталт «Розумне зростання».
Екосистема стартапів (сучасність)	Акселератори, глобальні ринки, військові технології.	14 єдинорогів (наприклад, ElevenLabs), фокус на штучному інтелекті та оборонних технологіях.

Джерело: розроблено автором на основі досліджених даних [58]

Сучасні тенденції розвитку інноваційного підприємництва в Україні відображають адаптацію до викликів війни та глобальної цифровізації.

Розвиток військових технологій: Через конфлікт із росією, сектор оборонних технологій зріс суттєво у 2025 році українські стартапи в зазначеній сфері залучили понад 105 млн дол. інвестицій, із фокусом на дрони, електронну боротьбу та штучний інтелект задля бойових систем (наприклад, платформа Brave1, що профінансувала понад 500 стартапів) [59].

У 2025-2026 рр. Штучний інтелект стає «корпоративною нормою»: за опитуванням AI Focus 2026 (Мінцифри, понад 200 компаній) – 93% українських бізнесів уже використовують штучний інтелект, 62% фіксують позитивний вплив на економіку та процеси. Цифрові сервіси та електронне врядування: Ініціативи на кшталт «Дія» (понад 20 млн користувачів) та GovTech Lab Ukraine, що залучають глобальні стартапи задля розв’язання державних проблем, роблять Україну лідером у цифровому врядуванні (5-те місце в Індексі онлайн-послуг ООН) [60].

Оновлені дані по венчурним інвестиціям за 2025 рік свідчать про обсяг у 526 млн доларів США, із котрих значна концентрація припала на другий квартал близько 420 млн доларів, а ключовим драйвером зростання став сектор оборонних технологій. 2025 рік можна охарактеризувати як перехідний етап від режиму виживання до стратегії та зрілості: зменшився інтерес навколо швидких раундів, натомість посилився фокус на сильних командах, реальних продуктах та глобальній амбіції вже з першого дня. За оцінками AVentures, у 2026 році інвестиції в IT-сектор можуть сягнути 700 млн доларів, з основним акцентом на штучний інтелект, оборонні технології, кібербезпеку, фінансових та державних технологій. Окрім того, Україна посіла 42-ге місце в Global Startup Ecosystem Index 2025 за версією Startup Genome, що є вагомим показником зростання та стійкості екосистеми стартапів попри триваючу війну.

Тенденція: AI-стартапи та інтеграція генеративного штучного інтелекту в продукти (особливо в державний, оборонний та агропромислові сектори). Це посилює роль університетів і акселераторів у підготовці AI-команд. Стартапи, орієнтовані на глобальні ринки: Багато компаній (наприклад, Reface, Swarmer) фокусуються на експорті, із акцентом на штучний інтелект, фінансові та оздоровчі технології, що дозволяє виходити на ринки ЄС та США.

Венчурні інвестиції та акселератори: Зростання фондів (наприклад, Ukraine Phoenix Tech Fund на 50 млн євро) та акселераторів (Sector X, YEP!), із тенденцією до вертикалізації (військові технології, агротех) [61].

Роль університетів у створенні інноваційних команд: Університети (Київський політехнічний інститут, Харківський університет радіоелектроніки) співпрацюють із бізнесом через програми на кшталт UC Berkeley-Ukraine Innovation Hubs, готуючи понад 50 тис. спеціалістів щорічно та сприяючи трансферу технологій.

Зростання венчурних інвестицій та активізація акселераторів і університетських програм свідчать про поступове відновлення та розвиток інноваційного підприємництва в Україні. Задля наочності динаміку венчурних інвестицій в Україні та Польщі за період 2020-2025 років представлено на рис. 2.1.

Порівняно з Україною, сучасні тенденції в Польщі демонструють подібну орієнтацію на військові технології та електронне врядування, але з більшим акцентом на глобальну інтеграцію завдяки ЄС. У 2025 році польські оборонні стартапи залучили близько 150 млн євро (наприклад, ICEYE задля радарних супутників), а ініціативи електронного врядування фокусуються на штучному інтелекті та маркетингових технологіях.

Стартапи орієнтовані на глобальні ринки (ElevenLabs, Nomagic), із венчурними інвестиціями близько 800 млн євро у 2025, акселераторами (Accelpoint, PFR Starter) та роллю університетів (наприклад, Варшавський

політех для досліджень та розробок). Це підкреслює, що Польща випереджає Україну за обсягами, але Україна демонструє стійкість через адаптацію до війни.

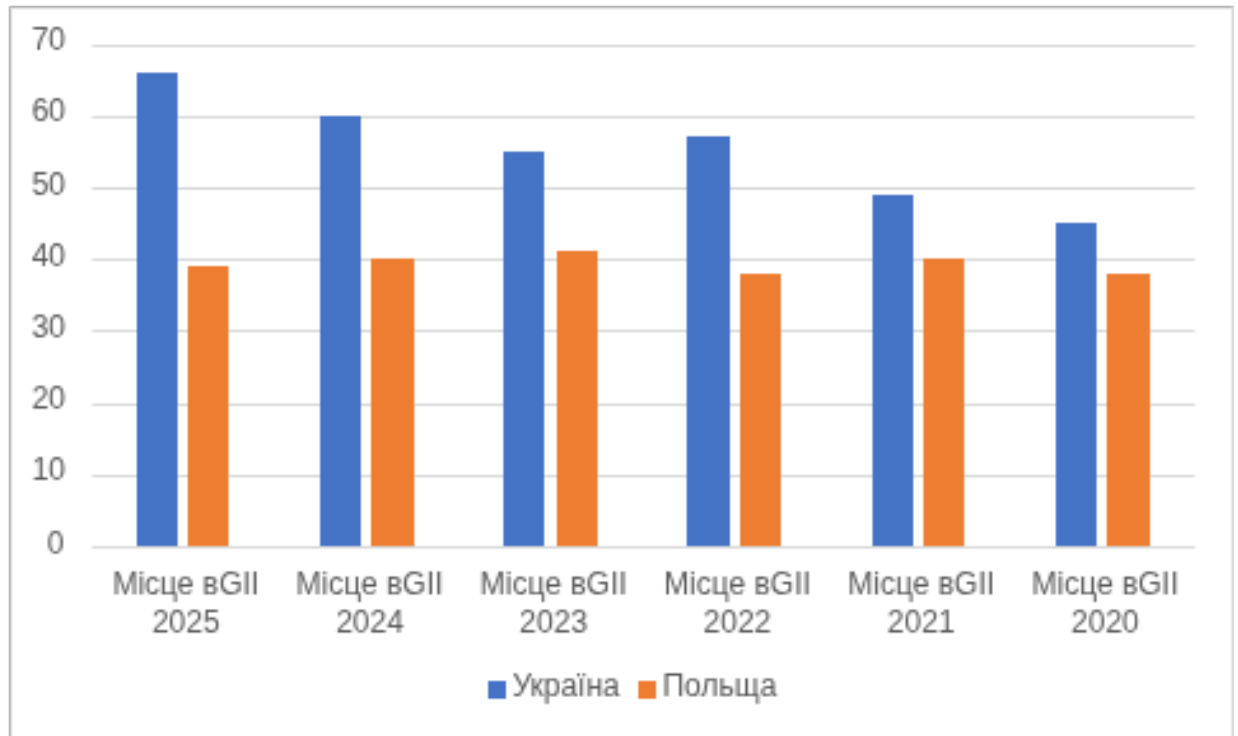

Рисунок 2.1. Зростання венчурних інвестицій в Україні та Польщі (2020-2025), млн дол. США

Джерело: складено автором за даними AVentures DealBook, InVenture, PFR Ventures / Inovo VC [62]

У контексті аналізу стану інноваційного підприємництва в Україні та Польщі одним із ключових індикаторів розвитку стартап-екосистеми є кількість так званих «єдинорогів». Термін «єдиноріг» був введений у 2013 році венчурною інвесторкою Ейлін Лі (Aileen Lee) і позначає приватну компанію-стартап (котра ще не пройшла процедуру первинного публічного розміщення акцій – IPO), ринкова оцінка котрої перевищує 1 мільярд доларів США. Назва символізує надзвичайну рідкість таких компаній на ранніх етапах розвитку, подібно до міфічного єдинорога.

Наявність та кількість єдинорогів є важливим показником зрілості та привабливості національної стартап-екосистеми, оскільки відображає здатність країни створювати високотехнологічні компанії глобального

масштабу, залучати значні венчурні інвестиції та утримувати талановиті команди. Зазначений індикатор враховується у багатьох міжнародних рейтингах, зокрема у Global Startup Ecosystem Index (Startup Genome) та Global Startup Ecosystem Report, а також використовується задля порівняння конкурентоспроможності інноваційних екосистем різних країн (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

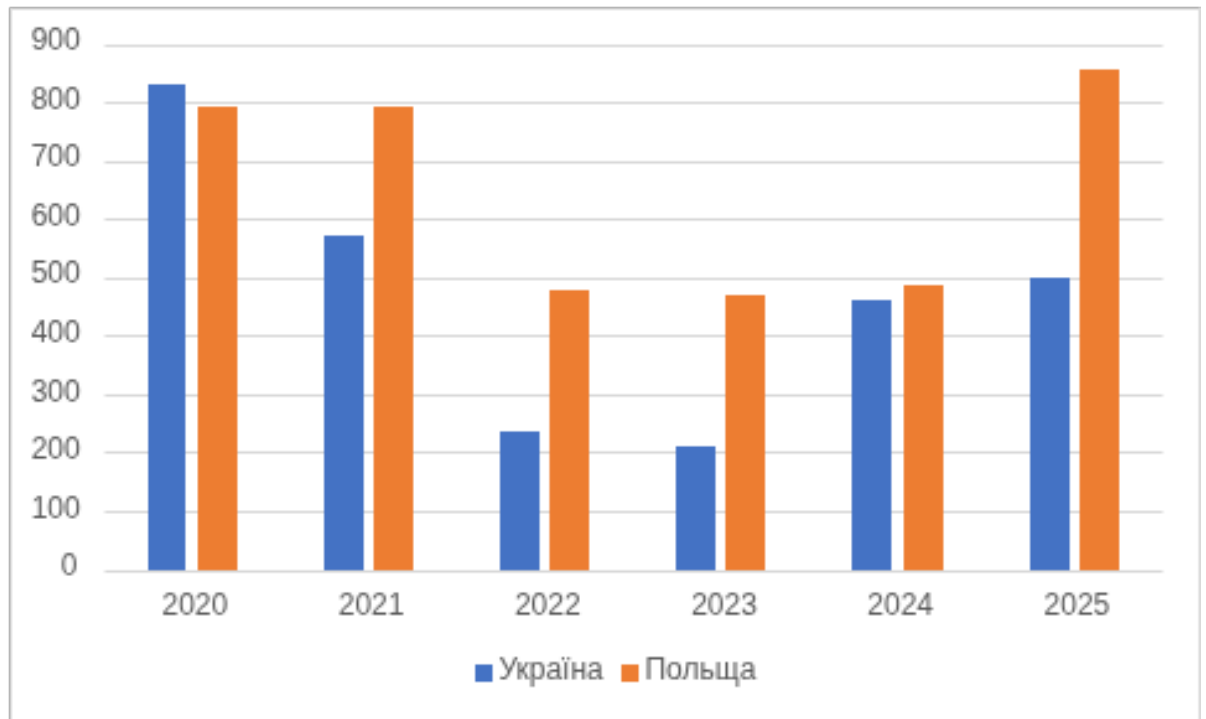
Порівняльна характеристика показників інноваційного підприємництва в Україні та Польщі (2025 рік)

Показник	Україна	Польща
Кількість стартапів	Понад 10 253 компаній, ~2600 активних	Понад 28 145 компаній, ~4800 з фінансуванням
Обсяг венчурних інвестицій	498 млн дол. у 2025 (зростання 8%), 105 млн дол. у військових технологіях	~800 млн євро у 2025 (~860 млн дол.), ~150 млн євро в оборонних технологіях
Рейтинги інноваційності	66-те місце в Global Innovation Index 2025	39-те місце в Global Innovation Index 2025
Єдинороги	~5 (наприклад, GitLab з українськими коренями)	14 (наприклад, ElevenLabs, ICEYE)

Джерело: Дані отримано з авторитетних джерел – Tracxn та Startup Genome (кількість стартапів), InVenture та PFR Ventures (обсяги інвестицій), WIPO Global Innovation Index 2025 (рейтинги інноваційності) та StartupBlink (кількість єдинорогів)

Аналіз даних таблиці 2.2 свідчить про те, що, попри позитивну динаміку венчурних інвестицій в Україні, країна все ще значно відстає від Польщі за загальним рівнем інноваційного потенціалу. Найяскравіше це відставання ілюструє рейтинг Global Innovation Index: порівняльну характеристику позицій України, Польщі в період 5 років 2020 – 2025 рр. наведено на рис. 2.2.

Дані рисунку 2.2 підтверджують гіпотези про еволюцію та потенціал, але вказують на виклики, такі як війна та недостатнє фінансування в Україні порівняно з Польщею. Подальший аналіз у наступних розділах дозволить перевірити гіпотези на емпіричних даних.

**Рисунок 2.2. Динаміка венчурних інвестицій Україна та Польща
(млн дол. США)**

Джерело: складено автором за даними WIPO Global Innovation Index 2025 [63]

Ретроспективний аналіз та вивчення сучасних тенденцій розвитку інноваційного підприємництва в Україні свідчать про еволюційний перехід від пострадянського аутсорсингу та обмеженої інфраструктури 1990-2000-х років до формування стійкої екосистеми стартапів, орієнтованої на глобальні ринки, цифровізацію та адаптацію до воєнних викликів. Ключовими етапами стали формування ринку в 1990-х, поява технопарків та кластерів у 2000-х, цифровізація та ініціативи таких як Дія у 2010-2020-х роках, а також швидке зростання секторів військових та державних технологій і AI-орієнтованих стартапів у сучасний період. Порівняння з Польщею підкреслює спільні пострадянські виклики, але й суттєві відмінності: Польща завдяки інтеграції до ЄС та стабільним структурним фондам досягла вищих обсягів венчурних інвестицій (близько 800-860 млн дол. США у 2025 році) та кращої позиції в Global Innovation Index (39-те місце проти 66-го в Україні). Водночас Україна демонструє високу адаптивність: венчурні інвестиції у 2025 році сягнули 526 млн дол. США (із концентрацією в другому кварталі 2025, близько 420 млн

дол. та домінуванням сектору оборонних технологій), а 2025 рік став перехідним від режиму виживання до стратегії та зрілості менше азіотажу, більше фокусу на сильних командах, реальних продуктах та глобальній амбіції з першого дня. Прогноз на 2026 рік передбачає зростання інвестицій в ІТ до 700 млн дол. США з акцентом на штучний інтелект, оборонні технології, кібербезпеку, фінансові та державні сектори. Україна посіла 42-ге місце в Global Startup Ecosystem Index 2025 (Startup Genome), що підтверджує зростання екосистеми попри війну [64], [65].

Отримані дані підтверджують сформульовані гіпотези: еволюція інноваційного підприємництва пов'язана з економічними реформами та глобальною інтеграцією, сучасні тенденції є адаптацією до зовнішніх викликів, а статистичні показники вказують на потенціал, обмежений бар'єрами на кшталт регуляторних обмежень, браку фінансування та воєнних ризиків. Однак задля повноцінного розкриття даного потенціалу необхідне ефективне нормативно-правове регулювання та державна підтримка, що дозволить мінімізувати ризики та стимулювати інвестиції.

2.2. Особливості нормативно-правового регулювання та державної підтримки інновацій в умовах нестабільності

Нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності в Україні формується на основі базових законів, котрі встановлюють засади державної політики, але в умовах воєнного стану зазнали суттєвих змін та спрощення процедур, підтримки критичних технологій та зменшення бюрократичного навантаження.

Ключовими законодавчими актами залишаються:

- Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV (чинна редакція з урахуванням змін до 31.03.2023, із подальшими уточненнями). Він визначає правові, економічні та організаційні засади регулювання інноваційної діяльності, форми стимулювання та пріоритетні

напрями. У 2025 році Верховна Рада ухвалила за основу проєкт Закону «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» (реєстр. № 13715 від 29.08.2025), спрямований на створення цілісної національної інноваційної екосистеми, зрозумілі правила взаємодії між наукою, бізнесом та інвесторами, інструменти підтримки від ідеї до ринку, а також розвиток інноваційного потенціалу для повоєнного відновлення.

- Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII (чинна редакція з урахуванням змін до 01.01.2026 та подальших уточнень). Він регулює організацію, фінансування та пріоритети наукової діяльності, що є основою задля інновацій.

Серед спеціальних інструментів виділяється Дія.City спеціальний правовий режим задля цифрової економіки (Закон № 1667-IX «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», із суттєвими змінами у 2025 році, зокрема Законом № 4113-IX). Станом на початок 2026 року в режимі зареєстровано понад 3874 компанії (активних близько 3399), кількість резидентів зросла удвічі за 2025 рік, переважно за рахунок нових компаній (87% створені нещодавно). ІТ-сектор домінує (близько 77-80%), резиденти сплатили до бюджету понад 31,5 млрд грн (без ЄСВ) у 2025 році. Умови адаптовано до воєнного стану: спрощення вимог, нові венчурні інструменти («Дія.City Інвест»), податкові пільги (ПДФО 5% для деяких категорій), але з урахуванням військового збору 5% з грудня 2024 року.

Аналогом задля оборонного сектору став Defence City спеціальний правовий та податковий режим для підприємств оборонно-промислового комплексу, запроваджений Законом України № 4577-IX від 21.08.2025 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки підприємств оборонно-промислового комплексу» (набрав чинності 05.10.2025) та Законом № 4578-IX (митні зміни). Режим офіційно запущено з 5 січня 2026 року (після прийняття підзаконних актів КМУ та НБУ в грудні 2025 року) і діятиме до 1 січня 2036 року або до вступу України

до ЄС (залежно від того, що настане раніше). Мета, масштабування виробництва озброєння, залучення інвестицій, зменшення залежності від іноземної допомоги та інтеграція в європейський оборонний ринок.

Вимоги до резидентів Defence City:

- Юридична особа резидент України.
- Щонайменше 75% кваліфікованого доходу від оборонної діяльності (виробництво, продаж товарів, робіт, послуг військового призначення; для авіабудування 50%).
- Відсутність податкових боргів, простроченого ЄСВ, зв'язків із державою-агресором, процедур банкрутства чи ліквідації.
- Розкриття бенефіціарів та відповідність критеріям національної безпеки. Статус надає Міністерство оборони України (Реєстр Defence City), розгляд заяви до 10 робочих днів. Дані про резидентів тимчасово не публікуються у відкритих реєстрах під час воєнного стану та 1 рік після його завершення. Резиденти зобов'язані щорічно підтверджувати відповідність вимогам через фінансову, аудиторську та спеціальну звітність.

Переваги та стимули:

- Звільнення від податку на прибуток (за умови реінвестування прибутку в дозволені напрями: виробництво, науково-дослідні розробки, модернізація тощо).
- Звільнення від земельного податку, податку на нерухомість (відмінну від земельної ділянки) та екологічного податку.
- Спрощені митні процедури: прискорене оформлення (1-3 дні), спрощений експорт товарів військового призначення (лише ліцензія та спеціальний збір Міноборони, без очікування рішень КМУ), полегшений трансфер технологій через кордон.
- Валютні пільги: НБУ може встановлювати спеціальні правила нагляду.

- Підтримка релокації, посилений захист об'єктів, спрощений доступ до держконтрактів та грантів.
- Опціональність пільг: резидент обирає, чи користуватися ними в конкретному періоді.

Першим резидентом у січні 2026 року стала компанія-виробник дронів (наприклад, Skyfall із дронами Vampire та Shrike). Очікується швидке зростання: 50-70 компаній у I кварталі 2026 року, до 300+ резидентів до 2030 року з формуванням регіональних кластерів. Режим пов'язаний із програмою Build With Ukraine (спільні підприємства з іноземними партнерами) та платформою Brave1.

Держава активно адаптує політику під умови війни:

- Спрощення процедур: воєнні спрощення для резидентів Дія.City у зонах активних дій (контроль не застосовується до виключення з небезпечних зон), бронювання військовозобов'язаних для компаній, що розробляють оборонні технології (постанова КМУ № 1475 від 13.11.2025).
- Підтримка критичних технологій: фокус на defense tech, dual-use технологіях через Brave1 та інші платформи.
- Податкові стимули: пільги для резидентів спеціальних режимів, гранти безповоротні.
- Цифровізація державних сервісів: Dіia як основа GovTech, що полегшує взаємодію бізнесу з державою.

Грантові програми доповнюють національне регулювання:

- Український фонд стартапів (USF) гранти до 75 тис. дол. США.
- Міжнародні: Horizon Europe (можливості для displaced researchers, EURIZON Fellowships), EU4Business (гранти для МСП, Startup EDGE для Deep Tech, Green Tech, EdTech), USAID (програми АГРО та інші), ЄБРР («Жінки в бізнесі»).

Задля оцінки ефективності нормативно-правового регулювання та державної підтримки доцільно використовувати Global Innovation Index (GII)

щорічний рейтинг, розроблений Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO), котрий оцінює інноваційну продуктивність країн за 78 індикаторами, розділеними на дві групи: вхідні фактори (інституції, людський капітал та дослідження, інфраструктура, ринкова складність, бізнесова складність) та вихідні результати (знання та технології, креативність). Глобальний індекс інновацій акцентує увагу на тому, як регуляторне середовище, державні політики та адаптація до криз (наприклад, війни чи економічної нестабільності) впливають на інновації, дозволяючи порівнювати країни за ефективністю підтримки науково-дослідних розробок, податковими стимулами та інституційними бар'єрами. У 2025 році Україна посіла 66-те місце в Глобальному індексі інновацій (із коливанням 51-66), що відображає виклики воєнного стану, але й прогрес у цифровізації та оборонних технологіях.

Задля порівняння з Польщею та іншими країнами Європи, близькими за індексом інновацій (із фокусом на Східну Європу, де регуляторні системи подібні через пострадянський спадок та інтеграцію до ЄС), наведено в таблиці 2.3. Зазначені країни обрано через схожість у викликах (перехід до ринкової економіки, залежність від ЄС фондів), але відмінності в регуляторній адаптації: Польща та Чехія користуються стабільними ЄС програмами, тоді як Україна акцентує на воєнних режимах. Порівняння акцентує на тому, як нормативне регулювання та державна підтримка впливають на Глобальний інноваційний індекс, підкреслюючи бар'єри та стимули в умовах нестабільності.

Дані, представлені в таблиці 2.3, чітко ілюструють поточний стан інноваційного розвитку країн Центрально-Східної Європи в рамках Global Innovation Index 2025. Україна посідає 66-те місце в загальному рейтингу, що є помітним відставанням від лідерів регіону – Польщі (39-те місце), Чехії (31-ше) та Угорщини (34-те). Особливо виразним є розрив за субіндексом «Institutions» (інституції та регуляторне середовище): Україна знаходиться на

80-му місці, тоді як Чехія – на 40-му, Польща – на 68-му, а Болгарія та Румунія – відповідно на 65-му та 76-му. Зазначений субіндекс оцінює якість законодавства, ефективність державних інститутів, рівень політичної стабільності, верховенство права, контроль за корупцією та легкість ведення бізнесу – тобто саме ті елементи, котрі безпосередньо залежать від нормативно-правового регулювання та державної політики підтримки інновацій.

Таблиця 2.3

Порівняння позицій у Global Innovation Index 2025 та ключових субіндексах, пов'язаних з регуляторним середовищем (Institutions, Business Sophistication) (2025 рік)

Країна	Загальне місце в ГІІ	Institutions (інституції та регуляторне середовище, місце)	Business Sophistication (бізнесова складність, місце)
Польща	39 (38–41)	68	32
Чехія	31	40	36
Угорщина	34	51	43
Болгарія	37	65	51
Румунія	43	76	54
Україна	66 (51–66)	80	54

Джерело: складено автором за даними World Intellectual Property Organization (WIPO). Global Innovation Index 2025: Unlocking the Promise of Innovation. Geneva: WIPO, 2025. URL: <https://www.wipo.int/global-innovation-index/en/2025/> (дата звернення: 21.02.2026).

Ще один критичний аспект – субіндекс «Business Sophistication» (бізнесова складність), що відображає рівень взаємодії бізнесу з наукою, наявність кластерів, венчурного капіталу, інноваційних партнерств та складність бізнес-процесів. Тут Україна ділить 54-те місце з Румунією, значно відстаючи від Польщі (32-ге), Чехії (36-те) та Угорщини (43-те). Це свідчить про те, що попри наявність окремих успішних ініціатив (Дія.City, Defence City, Brave1), загальна бізнес-екосистема України ще не досягла рівня зрілості, характерного для країн-сусідів, котрі вже давно інтегровані в

європейські інноваційні мережі та користуються стабільними механізмами підтримки з боку ЄС.

Отже, виходячи з проведеного аналізу: відставання України в рейтингу інноваційності значною мірою пояснюється саме слабкістю інституційного середовища та недостатньою розвиненістю бізнесових механізмів підтримки інновацій. У той час як країни Центрально-Східної Європи (Польща, Чехія, Угорщина, Болгарія, Румунія) змогли скористатися перевагами членства в ЄС, структурними фондами та стабільним регуляторним полем, Україна змушена розвивати власні інструменти в умовах повномасштабної війни, що робить адаптацію політики ще більш складною, але й більш необхідною.

Задля глибшого розуміння причин цих відмінностей та пошуку можливих напрямів удосконалення доцільно перейти до порівняльного аналізу ключових регуляторних інструментів, податкових стимулів, грантових програм та заходів адаптації до кризових умов (війна, економічна нестабільність, енергетичний дефіцит), що представлено в таблиці 2.4. Даний аналіз дозволить не лише пояснити поточний розрив у Глобальному інноваційному індексі, а й виділити потенційні уроки для України від сусідніх країн.

Таблиця 2.4

Порівняння ключових регуляторних інструментів та державної підтримки інновацій (акцент на адаптацію до нестабільності)

Країна	Ключові закони та програми	Податкові стимули та адаптація до криз	Проблеми та бар'єри
Польща	Закон про інновації (2020, оновлений 2025); Smart Growth Programme (EU funds, R&D grants); National Centre for Research and Development (NCBR).	Податкові відрахування до 150% на R&D; адаптація до економічної нестабільності через ЄС фонди (EUR 8.6 млрд на 2021–2027).	Бюрократія в грантах; залежність від ЄС; низька співпраця бізнесу з університетами.
Чехія	Закон про R&D	Податкові пільги 100–	Недостатнє

	(2002, оновлений 2025); CzechInvest (інноваційні ваучери, гранти); Horizon Europe participation.	200% на R&D; адаптація до енергокризи через державні субсидії на green tech.	фінансування університетів; відтік талантів; бюрократія в експорті технологій.
Угорщина	Закон про інновації (2014); National Research, Development and Innovation Fund (NRDIF); EU-funded programmes.	Податкові пільги до 80% на R&D; адаптація до інфляції через державні кредити для SMEs.	Політична централізація; корупція в грантах; слабка академічно-бізнесова співпраця.
Болгарія	Закон про інновації (2011, оновлений 2025); Operational Programme Innovation and Competitiveness (EU funds).	Податкові пільги 50% на R&D; адаптація до пост-COVID через гранти на digital transformation.	Висока бюрократія; дефіцит фінансування; низька інтеграція з ЄС мережами.
Румунія	Національний план R&D (2022–2027); EU4Business grants; National Agency for Scientific Research.	Податкові звільнення на R&D; адаптація до енергокризи через субсидії на green innovations.	Корупція та нестабільність законодавства; слабка інфраструктура; відтік кадрів.
Україна	Закони про інновації (2002) та науку (2015); Дія.City, Defence City; Bravel, USF.	Пільги ПДФО 5%, звільнення від податків; адаптація до війни (бронювання, спрощення для defense tech).	Воєнні ризики; бюрократія в реєстрації; дефіцит фінансування; енергетичний дефіцит.

Джерело: складено автором за даними Global Innovation Index 2025 (WIPO, 2025), European Innovation Scoreboard 2025 (Європейська Комісія, 2025) та національних законодавчих актів країн Центрально-Східної Європи

Аналіз даних, наведених у таблиці 2.4, дозволяє зробити низку важливих узагальнень щодо впливу нормативно-правового регулювання та державної підтримки на рівень інноваційного розвитку країн Центрально-Східної Європи.

По-перше, країни, котрі посідають вищі позиції в Глобальному інноваційному індексі, зокрема Польща, Чехія та Угорщина, вирізняються стабільним і передбачуваним регуляторним середовищем. Вони мають значний обсяг структурних фондів Європейського Союзу та довгострокові національні стратегії підтримки інновацій, такі як Smart Growth у Польщі чи програми CzechInvest у Чехії. Завдяки цьому зазначені країни змогли створити сприятливі умови задля підвищення бізнесової складності, зокрема через податкові пільги на рівні 100-200 % витрат на дослідження та розробки, розвинені механізми венчурного фінансування та ефективну співпрацю між університетами, бізнесом та державою.

По-друге, країни з нижчими позиціями, зокрема Болгарія, Румунія та Україна, мають спільні проблеми: високу бюрократію, нестабільність законодавства, недостатнє фінансування досліджень та розробок із державного бюджету та залежність від зовнішньої допомоги. Водночас Україна демонструє найбільшу адаптивність до кризових умов. Запровадження спеціальних правових режимів Дія.City та Defence City, спрощення процедур задля оборонних технологій, бронювання ключових фахівців та фокус на технологіях подвійного призначення стали унікальними механізмами, котрі дозволяють підтримувати інноваційну активність навіть в умовах повномасштабної війни.

По-третє, порівняння показує, що ефективність державної підтримки інновацій значною мірою залежить від поєднання трьох елементів: стабільності та прозорості регуляторного поля, наявності цільових податкових та фінансових стимулів, а також здатності швидко адаптувати політику до зовнішніх шоків. Країни, котрі мають лише один або два зі зазначених елементів, наприклад Румунія з податковими пільгами, але слабкою інституційною стабільністю, демонструють повільніше зростання інноваційного потенціалу.

Отримані дані підтверджують, що нормативно-правове регулювання та державна підтримка є визначальними факторами інноваційної продуктивності, особливо в умовах нестабільності. Україна, попри найнижчі позиції в субіндексі «Інституції», демонструє високу швидкість адаптації через спеціалізовані режими та фокус на критичних технологіях, що частково компенсує брак стабільності та фінансування. Водночас країни Європейського Союзу, такі як Польща та Чехія, виграють від інтеграції в європейські програми, що забезпечує їм значно більший обсяг ресурсів та передбачуваність політики.

Отримані узагальнення дозволяють сформулювати уточнення та доповнення до гіпотез розділу 2. По-перше, ефективність державної підтримки інновацій у країнах із нестабільним середовищем, як Україна, значною мірою залежить від швидкості впровадження спеціалізованих правових режимів і податкових пільг для критичних секторів, таких як оборонні технології, інформаційні технології та електронне врядування, що дозволяє компенсувати брак загальної інституційної стабільності. По-друге, країни Центрально-Східної Європи, котрі мають доступ до стабільних зовнішніх джерел фінансування, зокрема структурних фондів Європейського Союзу, демонструють вищий рівень бізнесової складності та кращі позиції в рейтингу інноваційності, навіть за наявності певної бюрократії. По-третє, подальше вдосконалення регуляторного поля в Україні, зокрема зменшення бюрократії в реєстрації резидентів, розширення страхування воєнних ризиків та посилення співпраці з університетами, може суттєво скоротити розрив із країнами-сусідами за інноваційними показниками протягом 3-5 років після стабілізації ситуації.

Вищенаведені узагальнення та уточнення гіпотез свідчать про те, що нормативно-правове регулювання та державна підтримка є не лише інструментами поточного розвитку, а й стратегічним ресурсом задля подолання викликів нестабільності. Подальший аналіз дозволить перевірити

сформульовані положення на емпіричному матеріалі та запропонувати конкретні рекомендації щодо удосконалення політики підтримки інноваційного підприємництва в Україні.

Підсумовуючи проведений аналіз нормативно-правового регулювання та державної підтримки інновацій в умовах нестабільності, можна констатувати, що Україна зуміла сформувати досить гнучку систему спеціальних інструментів, адаптованих до реалій воєнного стану. Запровадження правових режимів Дія.City та Defence City, спрощення процедур для критичних технологій, податкові пільги, механізми бронювання ключових фахівців та активне залучення грантових програм стали важливими чинниками збереження інноваційної активності в екстремальних умовах. Зазначені інструменти дозволили не лише підтримувати існуючі проекти, але й стимулювати появу нових напрямів, насамперед у сфері оборонних технологій, кібербезпеки та електронного врядування.

Порівняльний аналіз із країнами Центрально-Східної Європи показав, що стабільні інституційні системи та доступ до значних зовнішніх ресурсів, зокрема структурних фондів Європейського Союзу, забезпечують Польщі, Чехії, Угорщині та іншим країнам регіону вищі позиції в рейтингах інноваційності та кращі умови для розвитку бізнесової складності. Україна, попри суттєве відставання за субіндексом «Інституції», демонструє виняткову адаптивність: швидке реагування на кризу через спеціалізовані режими та фокус на пріоритетних секторах частково компенсує брак загальної стабільності та обмеженість внутрішнього фінансування.

Отримані результати підтверджують першу та другу гіпотези розділу: розвиток інноваційного підприємництва в Україні значною мірою визначається здатністю державної політики швидко адаптуватися до зовнішніх викликів, а спеціалізовані правові режими та податкові стимули дозволяють підтримувати активність навіть за умов дефіциту загальної інституційної стабільності. Третя гіпотеза отримує часткове підтвердження:

статистичні показники та рейтинги вказують на потенціал зростання, однак його реалізація суттєво стримується бюрократією, дефіцитом внутрішнього фінансування, воєнними ризиками, відтоком кадрів та енергетичним дефіцитом.

Таким чином, нормативно-правове регулювання та державна підтримка в Україні вже довели власну ефективність як інструменти виживання та адаптації в умовах війни, але задля переходу до стійкого зростання та суттєвого скорочення розриву з країнами-сусідами необхідні подальші системні кроки: зменшення адміністративного навантаження, розширення механізмів страхування воєнних ризиків, посилення співпраці з університетами та міжнародними партнерами, а також стабілізація фінансування досліджень та розробок.

Разом із тим, аналіз регуляторного середовища та державної підтримки не дає повної картини без розуміння того, як саме кризові фактори та воєнний стан безпосередньо змінили структуру та динаміку самих інноваційних проєктів. Якщо попередні підрозділи показали, «як намагаються розвиватися» та «котрі інструменти задля цього створено», то наступний етап дослідження має відповісти на питання: «як реально трансформувався інноваційний ландшафт під тиском війни та пов'язаних криз.

2.3. Дослідження впливу кризових факторів та воєнного стану на структуру та динаміку інноваційних проєктів

Повномасштабне вторгнення росії в Україну з 24 лютого 2022 року стало найпотужнішим зовнішнім шоком для національної інноваційної екосистеми. Якщо попередні підрозділи показали еволюцію тенденцій та адаптацію регуляторного середовища, то даний аналіз фокусується на тому, як саме кризові фактори (воєнні дії, енергетичний дефіцит, відтік кадрів, логістичні обмеження, зміна глобальних пріоритетів інвесторів) трансформували структуру та динаміку інноваційних проєктів. Війна не

просто уповільнила розвиток, вона радикально переорієнтувала його, створивши новий тип інноваційного ландшафту, орієнтований на швидкість, практичність та оборонні потреби.

Одним із найвиразніших проявів змін стало вибухове зростання військових технологій (military tech та dual-use рішень). Частка оборонних проєктів у загальному потоці венчурних інвестицій зросла з менш ніж 5% у 2021 році до 25-35% у 2025-2026 роках. За даними Brave1 та незалежних звітів, українські defense-tech стартапи залучили понад 105 млн дол. США у 2025 році (попередні оцінки), а за деякими джерелами до 129 млн дол. США (із урахуванням грантів та неопублічних угод). Понад 50 компаній отримали фінансування, серед найбільших раундів Swarmer (15 млн дол. на програмне забезпечення задля роїв дронів). Brave1 профінансував понад 500 проєктів (станом на початок 2026 року), із акцентом на дрони, РЕБ, AI задля аналізу даних, кібербезпеку та автономні системи. Це призвело до появи нових потреб: логістика для фронту, медичні технології (наприклад, системи контролю кровотечі), демайнінг, електронна війна та системи ситуаційної обізнаності.

Структура інноваційних проєктів кардинально змінилася. Якщо до 2022 року домінували довгострокові продуктові та SaaS-стартапи з циклами розробки 18-36 місяців, то зараз переважають швидкі, прикладні рішення з MVP за 3-9 місяців. Зменшилася частка фундаментальних досліджень на користь практичних, «battle-tested» технологій. Зросла роль волонтерських та громадських досліджень та розробок-ініціатив: платформи такі як United24, «Повернись живим», а також децентралізовані колективи розробників, котрі швидко тестують прототипи на фронті. Багато проєктів перейшли від B2C/B2B-моделей до B2G (продаж державі/МОУ) або dual-use (військове + цивільне застосування). Кількість малих команд (3-15 осіб) значно зросла, тоді як великі корпорації та класичні науково-дослідні центри скоротили активність через ризики та відтік кадрів.

Динаміка розробки також зазнала суттєвих змін. Цикли прискорилися в 2-4 рази завдяки «військовій необхідності» та спрощеним процедурам тестування (Bravel забезпечує швидкий фідбек від ЗСУ). Фінансування змістилося від класичного венчурного капіталу до грантів (Bravel, USF, Horizon Europe для displaced researchers), прямих контрактів із МОУ та краудфандингу. Орієнтація на міжнародні ринки посилилася: багато команд релокувалися (за оцінками 2025-2026 30-40 тис. IT-фахівців виїхали, але значна частина продовжує працювати віддалено на українські проєкти), що сприяло виходу на ринки ЄС, США та Близького Сходу. Водночас прискорилося цифрова трансформація: Дія та GovTech-проєкти стали прикладом швидкої адаптації держави до кризи (понад 20 млн користувачів, нові сервіси для ВПО, бронювання тощо).

Задля ілюстрації змін наведено порівняльну таблицю структури інноваційних проєктів.

Таблиця 2.5

Порівняння структури інноваційних проєктів в Україні до та під час повномасштабної війни
(орієнтовні оцінки, % від загальної кількості активних стартапів)

Напрямок / Характеристика	До 2022 року (2021)	2025–2026 роки	Зміна та коментар
Military / Defense tech	~5 %	25-35 %	Вибухове зростання, домінування дронів, РЕБ, AI для оборони
Продуктові IT / SaaS	60-70 %	40-50 %	Зменшення частки, багато компаній pivot у dual-use або GovTech
MedTech / HealthTech	8-10 %	12-15 %	Зростання через фронтові потреби (контроль кровотечі, телемедицина)
Agritech / Logistika	10-12 %	8-10 %	Зменшення, але поява спеціалізованих рішень для військової логістики
Фундаментальні / довгострокові науково-дослідні розробки	15-20 %	5-8 %	Різне скорочення, переорієнтація на швидкі прикладні рішення
Волонтерські / громадські	<5 %	15-20 %	Значне зростання ролі (United24, «Повернись живим», децентралізовані

ініціативи			команди)
Середній цикл розробки MVP	18-24 місяці	4-9 місяців	Прискорення в 2-4 рази завдяки бойовим тестам та спрощеним процедурам
Середній розмір команди	20-50 осіб	5-15 осіб	Переважання мікро- та малих команд

Джерело: складено автором за даними Brave1, AVentures DealBook Ukraine 2025-2026, Startup Genome GSER 2025, Kyiv Post, UNITED24 Media

Дані, представлені в таблиці 2.5, чітко ілюструють глибоку трансформацію структури та динаміки інноваційних проєктів в Україні під впливом повномасштабної війни та пов'язаних кризових факторів. Якщо до 2022 року домінували продуктові ІТ-рішення та SaaS-проєкти (60-70% від загальної кількості активних стартапів) із відносно довгими циклами розробки (18-24 місяці) та середнім розміром команд 20-50 осіб, то у 2025-2026 роках картина радикально змінилася. Частка military та defense tech зросла до 25-35 %, що стало найвиразнішим проявом переорієнтації екосистеми на потреби оборони. Водночас частка класичних продуктових ІТ-проєктів скоротилася до 40-50 %, а багато компаній здійснили pivot у бік технологій подвійного призначення або GovTech.

Значне зростання волонтерських та громадських ініціатив (із менш ніж 5% до 15-20%) свідчить про появу нового типу інноваційної активності децентралізованої, швидкої та орієнтованої на безпосередні фронтові потреби. Це явище частково компенсує скорочення фундаментальних та довгострокових досліджень (із 15-20% до 5-8%), котрі виявилися найвразливішими до воєнних ризиків, відтоку кадрів та дефіциту фінансування. Прискорення циклів розробки MVP (із 18-24 місяців до 4-9 місяців) та зменшення середнього розміру команд (до 5-15 осіб) відображають перехід до моделі «інновацій під вогнем» швидких, практичних рішень, що тестуються в реальних бойових умовах.

Отже, виходячи з аналізу таблиці 2.5 ми можемо стверджувати, що воєнний стан не лише не знищив українську інноваційну екосистему, а

навпаки спричинив її радикальну перебудову. Із одного боку, це призвело до втрати балансу: зменшення фундаментальної науки, скорочення класичних продуктивних напрямів та посилення залежності від державних і грантових джерел фінансування. Із іншого боку, війна стимулювала появу унікальної моделі швидких, адаптивних проєктів, орієнтованих на оборону та глобальний ринок, із високим рівнем практичності та тестування в реальних умовах. Така трансформація підтверджує високу адаптивність української інноваційної системи, але водночас вказує на ризики задля довгострокового технологічного розвитку.

Отримані результати підкреслюють необхідність подальшого аналізу ефективності управління такими проєктами в умовах кризи, а також розробки заходів задля збереження балансу між оборонними та цивільними інноваціями в поствоєнний період. Це питання буде розглянуто в наступних розділах роботи.

Особливо показовим є вплив кризи на сегмент SaaS-стартапів, котрий до 2022 року становив основу української інноваційної екосистеми (60-70% активних проєктів). SaaS (Software as a Service) – це модель надання програмного забезпечення як послуги через інтернет, коли користувач отримує доступ до програми за підпискою через браузер або додаток, без необхідності встановлення на локальний пристрій. Ключові переваги SaaS включають низькі початкові витрати для клієнта, автоматичні оновлення, хмарне зберігання даних, масштабування «на вимогу» та можливість роботи з будь-якого пристрою. У глобальному контексті SaaS-компанії (наприклад, Salesforce, Zoom, Slack) стали основою цифрової економіки, а в Україні до війни саме даний сегмент генерував найбільшу експортну виручку в ІТ та найбільшу кількість «єдинорогів».

Воєнний стан змусив багатьох українських SaaS-стартапів радикально адаптуватися: частина зберегла класичну модель підписки, але посилила глобальну орієнтацію та децентралізацію команд; інші здійснили pivot

(переорієнтацію) у бік оборонних, кризових або dual-use рішень. Ось ключові практичні кейси, що ілюструють зазначені процеси в контексті теми:

- Grammarly (Київ, заснована 2009 року, оцінка понад 13 млрд дол. США) класичний SaaS задля покращення текстів із AI. Під час війни компанія зберегла стабільність завдяки глобальній базі (понад 30 млн щоденних користувачів), релокувала частину команди за кордон, але залишила значну розробку в Україні. Це приклад стійкості «класичного» SaaS: війна не змінила продукт, але змусила посилити хмарну інфраструктуру та розподілену модель роботи.

- GitLab (Харків, заснована 2011 року, перший український «єдинорог» на Nasdaq із 2021 року) платформа задля DevOps та спільної розробки коду. Під час війни GitLab зберіг глобальний статус (капіталізація близько 7 млрд дол. США станом на 2025 рік), але значна частина команди релокувалася. Продукт став ще більш затребуваним у розподілених командах, що працюють в умовах війни (віддалена співпраця, безпека коду). Це приклад, як SaaS задля розробників адаптувався до реалій розподілених команд під час кризи.

- Reface (Київ, заснована 2018 року) face-swap та AI-генерація відео. До війни розважальний SaaS із 200+ млн завантажень. Після 2022 року команда зберегла продукт, але посилила фокус на AI-технологіях, котрі виявилися корисними в оборонному контексті (обробка візуальних даних). Це демонструє, як розважальний SaaS може зберігати бізнес-модель, але адаптувати технологічний стек до нових реалій.

- Osavul (Київ, заснована 2022 року) SaaS задля моніторингу медіа та боротьби з дезінформацією. Початково орієнтований на бренди та медіа, але з 2022 року став активно використовуватися задля виявлення російської пропаганди та аналізу загроз. У 2025 році залучив 7 млн дол. інвестицій та розширив клієнтуру до державних та міжнародних організацій (NATO, ЄС-

проекти). Це класичний кейс pivot SaaS у напрямку defense & security із збереженням моделі підписки.

Задля порівняння з Польщею, де війна в Україні стала зовнішнім стимулом задля зростання оборонних та dual-use технологій (але без прямого впливу на власну територію), наведено таблицю з прикладами SaaS-стартапів.

Таблиця 2.6

Порівняння адаптації SaaS-стартапів в Україні та Польщі під впливом кризових факторів (2022-2026 роки)

Країна	Приклад SaaS-стартапу	Основний продукт до 2022 року	Адаптація під час війни / кризи (2022–2026)	Зміна моделі / результат
Україна	Grammarly	AI-покращення текстів (SaaS)	Релокація частини команди, посилення хмарної інфраструктури, збереження глобальної бази клієнтів	Збереження класичної моделі, зростання користувачів попри кризу
Україна	GitLab	DevOps-платформа для розробки коду	Релокація команди, посилення фокусу на розподілені команди та безпеку коду	Збереження статусу «єдинорога», капіталізація ~7 млрд дол. США
Україна	Reface	Face-swap та AI-відео	Pivot у бік корисних AI-технологій (обробка візуальних даних)	Збереження розважальної моделі + адаптація технологій до оборонних потреб
Україна	Osavul	Моніторинг медіа та брендів	Повний pivot у боротьбу з дезінформацією	Залучено 7 млн дол. інвестицій, розширення до

			та оборонні потреби	NATO/ЄС
Польща	Booksy	Платформа для бронювання послуг (SaaS)	Зростання в Європі та США, фокус на стабільному розвитку без прямого воєнного впливу	Збереження зростання, розширення на нові ринки
Польща	Spacelift	SaaS для управління інфраструктурою як кодом	Посилення фокусу на cybersecurity та enterprise-клієнтів (вплив війни в Україні як стимул)	Значне зростання, залучення інвестицій у 2025 році
Польща	Tidio	Чат-боти та клієнтська підтримка (SaaS)	Розширення на ринки ЄС та США, фокус на AI-чатах (стимул від глобальної нестабільності)	Стабільне зростання, без радикального pivot
Польща	Prowly	SaaS для PR та медіа-моніторингу	Зростання в сегменті моніторингу медіа (частково через регіональні загрози)	Розширення клієнтури в Європі

Джерело: складено автором за даними AVENTURES DealBook Ukraine 2025-2026, StartupBlink, Tracxn, Seedtable, офіційних сайтів компаній та звітів 2025-2026 рр.

Дані, представлені в таблиці 2.6, дозволяють глибше зрозуміти, як кризові фактори та воєнний стан вплинули на адаптацію SaaS-стартапів в Україні та Польщі. Вищенаведена таблиця порівнює ключові приклади компаній, їхню еволюцію продукту, стратегії адаптації та результати, підкреслюючи відмінності в умовах: для України прямий вплив війни (релокація, ризики, переорієнтація на оборонні потреби), для Польщі непрямий (регіональний стимул від кризи в сусідній країні, стабільність та

доступ до ЄС ринків). Це ілюструє загальну тенденцію підрозділу 2.3: війна як каталізатор змін, що змушує українські стартапи до радикального pivot, тоді як польські компанії фокусуються на стабільному зростанні та розширенні.

У випадку українських компаній вищезазначена таблиця показує, що більшість SaaS-стартапів зазнали значних трансформацій. Наприклад, Grammarly зберіг класичну модель AI-покращення текстів, але посилив децентралізацію та хмарну інфраструктуру, аби протистояти енергетичним блекаутам та ризикам. GitLab, як DevOps-платформа, адаптувався до розподілених команд, що стало критичним для українських розробників під час релокації. Reface перейшов від розважального face-swap до ширшого застосування AI в обробці візуальних даних, що має потенціал задля оборонного використання. Osavul здійснив повний pivot від моніторингу брендів до боротьби з дезінформацією, залучаючи інвестиції від міжнародних організацій на кшталт НАТО. Загалом, українські кейси демонструють переорієнтацію на практичні, кризові потреби: посилення безпеки даних, швидке тестування в реальних умовах та гібридні моделі (комерційний + оборонний), що дозволило вижити та навіть вирости попри втрату 30-40 тис. IT-фахівців через відтік.

Порівняно з Україною, польські SaaS-стартапи зазнали менш радикальних змін, користуючись стабільністю та регіональними можливостями. Booksy, платформа задля бронювання послуг, продовжила зростання на ринках ЄС та США без значного pivot, фокусуючись на стабільному розвитку. Spacelift посилив акцент на cybersecurity, частково стимульований війною в Україні, але без необхідності релокації. Tidio та Prowly розширили функціонал на AI-чаї та медіа-моніторинг, скориставшись глобальною нестабільністю, але зберегли основну бізнес-модель. Це свідчить про переваги польської екосистеми: доступ до ЄС фондів (наприклад, Smart Growth Programme), менші ризики та орієнтація на експорт без примусової

адаптації до війни. Як результат, польські компанії залучали більше інвестицій у 2025 році (Series C для Spacelift) і демонстрували стабільне зростання, тоді як українські часто залежали від грантів та державних контрактів.

Аналіз підкреслює асиметричний характер впливу кризи: в Україні війна змусила SaaS-стартапи до швидкого pivot та гібридизації (зростання dual-use технологій, посилення глобальної орієнтації), що підвищило адаптивність, але збільшило ризики (відтік кадрів, залежність від грантів). У Польщі криза стала зовнішнім стимулом задля зростання (підвищений попит на cybersecurity та моніторинг), без радикальних змін, завдяки стабільному регуляторному полю та ЄС ресурсам. Загалом, це підтверджує тенденцію підрозділу 2.3: війна як каталізатор еволюції, де українська модель стає більш практичною та оборонно-орієнтованою, але менш стабільною порівняно з польською.

Щодо прогнозів, можна очікувати подальшої диверсифікації SaaS в Україні: до 2027-2028 років частка defense & security SaaS може зрости до 40%, із посиленням інтеграції AI та хмарних рішень задля глобальних ринків. Якщо стабілізується ситуація, польські компанії можуть поглибити співпрацю з українськими (спільні проєкти в cybersecurity), а українські стартапи повернутися до класичних продуктових моделей із експортом до ЄС. Однак за умови тривалої нестабільності ризики відтоку талантів та дефіциту фінансування можуть уповільнити зростання, тому ключовими стануть державні програми реінтеграції кадрів та страхування ризиків. Зазначені прогнози підкреслюють необхідність стратегічного планування задля поствоєнного відновлення інноваційної екосистеми.

Висновки до другого розділу

Проведений аналіз стану та специфіки інноваційного проектування в Україні дозволяє зробити низку узагальнюючих висновків. Ретроспективний огляд та вивчення сучасних тенденцій (підрозділ 2.1) показали, що українське інноваційне підприємництво пройшло еволюційний шлях від пострадянського аутсорсингу 1990-х років через формування технопарків та кластерів у 2000-х до сучасної екосистеми стартапів, орієнтованої на глобальні ринки, цифровізацію та оборонні технології. Порівняння з Польщею підкреслило спільні пострадянські виклики, але й суттєві відмінності: Польща завдяки інтеграції до ЄС та стабільним структурним фондам досягла вищих обсягів венчурних інвестицій та кращих позицій у Глобальному інноваційному індексі. Водночас Україна продемонструвала високу адаптивність: у 2025 році венчурні інвестиції сягнули 526 млн дол. США з домінуванням defense tech, а 2025-2026 роки стали перехідним етапом від режиму виживання до стратегії та зрілості.

Аналіз нормативно-правового регулювання та державної підтримки (підрозділ 2.2) підтвердив, що в умовах нестабільності Україна сформувала гнучку систему спеціальних інструментів. Режими Дія.City та Defence City, податкові пільги, спрощення процедур задля критичних технологій, бронювання фахівців та грантові програми стали ключовими механізмами збереження інноваційної активності під час війни. Порівняння з країнами Центрально-Східної Європи показало, що стабільні інституційні системи та доступ до фондів ЄС забезпечують Польщі, Чехії та іншим країнам регіону вищі позиції в рейтингах, тоді як Україна компенсує відставання швидкістю адаптації та фокусом на пріоритетних секторах. Це частково підтверджує гіпотези про залежність розвитку від адаптивності політики та спеціалізованих стимулів.

Дослідження впливу кризових факторів та воєнного стану (підрозділ 2.3) виявило радикальну трансформацію структури та динаміки інноваційних проєктів. Війна спричинила вибухове зростання military та dual-use

технологій (до 25-35 % від загальної активності), прискорення циклів розробки (із 18-24 місяців до 4-9 місяців), переважання малих команд (5-15 осіб), зменшення фундаментальних досліджень та посилення ролі волонтерських ініціатив. SaaS-сегмент, що до війни домінував, адаптувався через релокацію, pivot у бік оборонних потреб та гібридизацію моделей. Порівняння з Польщею показало, що українські стартапи еволюціонували швидше та радикальніше, тоді як польські компанії скористалися стабільністю та регіональним стимулом без прямого впливу війни.

Загалом, отримані результати підтверджують сформульовані гіпотези: розвиток інноваційного підприємництва в Україні пройшов еволюційні етапи, пов'язані з економічними реформами та глобальною інтеграцією; сучасні тенденції є результатом адаптації до зовнішніх викликів; статистичні показники та рейтинги свідчать про потенціал, обмежений бар'єрами регуляторного середовища, фінансування та воєнних ризиків. Війна не знищила екосистему, а змусила її трансформуватися в унікальну модель «інновацій під вогнем» – швидко, практично, орієнтовану на оборону та глобальний ринок. Водночас це призвело до ризиків: зменшення фундаментальних досліджень, залежності від грантів, відтоку талантів та фрагментації технологічного ландшафту.

Отримані висновки створюють теоретичну та емпіричну основу задля подальшого дослідження ефективності управління інноваційними проєктами в умовах кризи, а також розробки рекомендацій щодо збереження та розвитку інноваційного потенціалу України в поствоєнний період. Це питання буде розглянуто в наступних розділах роботи.

РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМАТИКА ТА СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ

3.1. Ідентифікація специфічних ризиків інноваційних проєктів в українських реаліях та методи їх мінімізації

В умовах сучасної глобальної турбулентності та тривалої воєнно-політичної нестабільності в Україні, управління інноваційними проєктами виходить за межі класичних методологій (PMBOK, PRINCE2). Інноваційна діяльність за власною природою пов'язана з високим рівнем невизначеності, проте в українському контексті до технологічних та ринкових ризиків додаються системні екзогенні чинники, що потребують специфічних підходів до ідентифікації та нівелювання.

Процес ідентифікації ризиків має базуватися на декомпозиції внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування інноваційного підприємства. В українських реаліях доцільно виділити такі групи специфічних ризиків:

1. Військово-політичні та безпекові ризики:

- Ризик фізичного знищення активів та інфраструктури (науково-дослідних центрів, виробничих потужностей).
- Релокаційні ризики та розрив логістичних ланцюгів.
- Ризик мобілізації ключового персоналу («відтік мізків» та втрата вузькоспеціалізованих експертів).

2. Макроекономічні та інституційні ризики:

- Валютна нестабільність. Оскільки більшість інноваційних проєктів залежать від імпортного обладнання та комплектуючих, різкі коливання курсу гривні створюють бюджетні дефіцити.
- Недосконалість захисту інтелектуальної власності. В Україні механізми правового захисту патентів та «ноу-хау» залишаються слабкою ланкою, що стримує залучення венчурних інвестицій.
- Бюрократичні бар'єри. Складність процедур сертифікації та отримання дозвільної документації задля принципово нових продуктів.

3. Фінансово-інвестиційні ризики:

- Дефіцит довгострокового капіталу. Відсутність розвиненого фондового ринку та висока вартість банківських кредитів змушують розробників покладатися на гранти або власні кошти.

- Ризик відмови інвестора. Через високий країновий ризик, іноземні партнери часто заморожують фінансування на етапі прототипування.

Задля якісної ідентифікації ризиків в межах підрозділу пропонується використання комбінованого підходу:

- Метод Дельфі. Опитування експертів галузі щодо ймовірності виникнення технологічних збоїв у нових розробках.

- SWOT-аргументація. Поглиблений аналіз того, як зовнішні загрози можуть бути нівельовані внутрішніми силами, наприклад, гнучкістю ІТ-команд.

- Сценарне моделювання. Розрахунок варіативності чистої приведеної вартості (NPV) проєкту при зміні вартості ресурсів на 20-50% внаслідок логістичних криз.

Варто зауважити, що задля програмних інновацій ризики зсуваються у площину кібербезпеки та стабільності енергопостачання. Для агротехнологій або промислових стартапів критичними стають ризики екологічного регулювання та фізичної логістики.

Особливе місце посідає ризик недосягнення запланованих технічних параметрів. В українських реаліях, через обмежений доступ до надсучасних лабораторій, часто виникає розрив між теоретичним розрахунком та промисловим зразком.

Мінімізація ризиків в українському контексті не може обмежуватися лише створенням фінансових резервів. Необхідний комплексний інструментарій:

1. Диверсифікація та релокація:

- Розподіл команд розробників між різними регіонами України (або створення гібридних офісів Україна-ЄС).

- Використання хмарних технологій задля зберігання всієї документації проєкту з метою захисту від втрати фізичних носіїв.

2. Страхування ризиків:

- Впровадження механізмів страхування від воєнних ризиків (через міжнародні інституції, такі як MIGA або DFC).

- Хеджування валютних ризиків при закупівлі обладнання.

3. Гнучкі методології:

- Перехід від довгострокових циклів планування до коротких спринтів, що дозволяє швидко адаптувати інноваційний продукт під мінливі потреби ринку та нові регуляторні вимоги.

4. Колаборація та кластеризація:

- Вступ до інноваційних кластерів, що дозволяє розділити витрати на тестування та сертифікацію між декількома гравцями та отримати державну підтримку.

Процес реалізації інноваційних проєктів в сучасних умовах функціонування вітчизняної економіки характеризується безпрецедентним рівнем невизначеності, що зумовлено накладанням класичних інноваційних ризиків на специфічні екзогенні виклики воєнного стану та інституційної трансформації. Традиційні підходи до ризик-менеджменту, орієнтовані на стабільні ринкові економіки, в українських реаліях потребують суттєвого переосмислення та адаптації. Першочерговим завданням у межах стратегічного вдосконалення управління інноваціями є глибока ідентифікація ризиків, котра має базуватися на комплексному аналізі внутрішнього та зовнішнього середовища проєкту. До найбільш критичних груп специфічних ризиків сьогодні слід віднести військово-політичні, макроекономічні, інституційні та технологічні чинники.

Військово-політичні ризики в Україні набули домінуючого значення, оскільки вони безпосередньо загрожують фізичній цілісності активів, безпеці персоналу та безперервності логістичних процесів. Окрім ризику руйнування

інфраструктури науково-дослідних центрів, особливої гостроти набуває ризик втрати ключового людського капіталу через мобілізаційні процеси або вимушену міграцію висококваліфікованих фахівців за кордон. Оскільки інноваційний проєкт критично залежить від вузькоспеціалізованих знань, вихід одного експерта з команди може призвести до повної зупинки розробки. Паралельно з цим, макроекономічні ризики, зокрема висока волатильність національної валюти, створюють значні перешкоди задля бюджетування інновацій. Оскільки більшість технологічних проєктів передбачають закупівлю імпортного обладнання, комплектуючих та ліцензійного програмного забезпечення, різка девальвація гривні автоматично призводить до дефіциту фінансування та потреби у перегляді інвестиційних планів.

Інституційні ризики в українському контексті традиційно пов'язані з недосконалістю системи захисту прав інтелектуальної власності та бюрократизацією процедур сертифікації нових продуктів. Для інноватора ризик копіювання технології або відсутності дієвих механізмів судового захисту патенту є стримуючим фактором при залученні зовнішніх інвестицій. Окрім того, специфічним є ризик «недосягнення технічних параметрів» у вітчизняних реаліях, що часто зумовлено обмеженим доступом до сучасної лабораторної бази та випробувальних полігонів. Усі вищезазначені фактори вимагають використання багаторівневої методології ідентифікації, котра включає не лише якісні експертні оцінки за методом Дельфі, а й кількісне сценарне моделювання, зокрема метод Монте-Карло, задля розрахунку варіативності чистої приведеної вартості проєкту за умови критичних збоїв у логістиці чи енергопостачанні.

Аналізуючи ідентифіковані ризики, систематизовані у роботі, можна сформулювати низку стратегічних векторів їх мінімізації. Нашою основною тезою є твердження про необхідність переходу від реактивної моделі управління ризиками до стратегії динамічної адаптивності. В умовах України

мінімізація ризиків не може обмежуватися лише створенням фінансових резервів. Ми пропонуємо впроваджувати принцип дублювання для всіх критичних ланок проєкту: від релокації серверних потужностей у хмарні сховища за межами країни до формування розподілених команд розробників у різних регіонах. Особливу увагу слід приділити управлінню знаннями. Задля нівелювання ризику втрати персоналу ми рекомендуємо впроваджувати жорстку протоколізацію всіх етапів науково-дослідних робіт, створення внутрішніх цифрових баз знань та деперсоналізацію критичної інформації, що дозволяє зберегти темпи реалізації проєкту при зміні складу команди.

Фінансова стійкість інноваційних проєктів має забезпечуватися через впровадження мультивалютних кошиків при плануванні витрат та активне використання інструментів страхування від воєнних ризиків за підтримки міжнародних фінансових інституцій, таких як MIGA або DFC. Окрім того, авторським баченням вирішення проблеми інституційного тиску є стратегія кластеризації. Вступ підприємства до технологічних хабів або спеціальних правових режимів дозволяє не лише отримати податкові пільги, а й розділити ризики сертифікації та виходу на ринок з іншими учасниками екосистеми. Важливим аспектом є також забезпечення енергонезалежності як базової умови безперервності бізнесу. Інтеграція систем автономного живлення та супутникового зв'язку безпосередньо у кошторис проєкту на ранніх стадіях підвищує його інвестиційну привабливість для західних венчурних фондів, демонструючи високий рівень готовності до кризових сценаріїв.

Таблиця 3.1

Матриця реагування на критичні ризики інноваційного проєкту в Україні

Тип ризику		Ймовірність	Вплив	Метод мінімізації
Втрата	ключових	Висока	Критичний	Бронювання працівників,

кадрів			опис процесів, аутсорсинг частин проєкту
Курсові коливання	Висока	Середній	Мультивалютні контракти, формування запасів комплектуючих
Зміна законодавства	Середня	Високий	Залучення професійного юридичного консалтингу, лобіювання через асоціації
Енергетичний блекаут	Висока	Середній	Автономні джерела живлення, Starlink, гнучкий графік роботи

Джерело: розроблено автором на основі досліджених джерел

На основі проведеного аналізу специфічних ризиків, систематизованих у таблиці 3.1, можна сформулювати низку узагальнюючих висновків та авторських пропозицій щодо вдосконалення системи управління інноваційними проєктами в Україні, а саме:

- Зміна парадигми ризик-менеджменту. Результати ідентифікації свідчать, що традиційні методи страхування та резервування є недостатніми в умовах поєднання воєнних дій та економічної турбулентності. Нашою власною пропозицією є перехід від стратегії «уникнення ризику» до стратегії «динамічної адаптивності». Це передбачає не лише створення фінансових буферів, а й побудову гнучкої операційної архітектури проєкту, де кожен критичний ресурс (кадровий, енергетичний, інформаційний) має дублюючу систему.

- Пріоритетність людського капіталу. Як демонструє матриця, ризик втрати ключових фахівців має найвищий рівень впливу. Ми стверджуємо, що в інноваційному секторі інтелектуальна власність нерозривно пов'язана з її носіями. Тому мінімізація даного ризику має полягати у впровадженні систем управління наукою, котрі дозволяють деперсоналізувати критичні знання через їхню фіксацію в цифрових реєстрах та внутрішніх базах даних, що гарантує життєздатність проєкту навіть при зміні складу команди.

- Фінансова стійкість через мультивалютність та хеджування. Враховуючи високу ймовірність курсових коливань, доцільно впровадити практику «кошика валют» при формуванні бюджету інноваційного проєкту. Це дозволить нівелювати втрати від девальвації гривні при закупівлі високотехнологічного імпортного обладнання. Також ми пропонуємо розширити використання смарт-контрактів, котрі автоматично коригують вартість етапів робіт залежно від ринкових котирувань ресурсів.

- Інституційна взаємодія як метод захисту. Аналіз показав, що ризики зміни законодавства та бюрократичного тиску залишаються вагомими бар'єрами. Нашим баченням вирішення даної проблеми є активна участь інноваційних підприємств у профільних кластерах та асоціаціях. Колективне лобювання інтересів інноваторів дозволяє перетворити зовнішній некерований ризик на прогнозований чинник впливу.

- Енергонезалежність як базис безперервності. Оцінка енергетичних ризиків підтверджує необхідність включення витрат на автономізацію (ESS-системи, відновлювані джерела енергії) безпосередньо у стадію інвестиційного планування, а не як екстрений захід. Це підвищує інвестиційну привабливість українських інновацій в очах західних венчурних фондів, демонструючи високий рівень бізнес-планування.

Важливим вектором мінімізації фінансової невизначеності в межах реалізації інноваційних проєктів є активна державна політика, що реалізується через механізми прямого та непрямого стимулювання. В українських реаліях, де класичне банківське кредитування інновацій є фактично заблокованим через високі відсоткові ставки та вимоги до застави, роль державних інституцій, таких як Український фонд стартапів (Фонд розвитку інновацій), стає визначальною задля виживання високотехнологічного сектору. Грантова підтримка в даному контексті розглядається нами не лише як джерело капіталу, а як стратегічний інструмент деризику, що дозволяє перекласти частину фінансового

навантаження з приватного інвестора на державу на найбільш ризикованих етапах життєвого циклу проєкту – Pre-seed та Seed.

Аналіз діяльності Фонду розвитку інновацій підтверджує, що грантові програми ефективно нівелюють ризик касових розривів та недофінансування на стадії створення прототипу. Завдяки отриманню безповоротного фінансування, інноваційні підприємства отримують змогу провести необхідні науково-дослідні та конструкторські роботи без тиску з боку кредиторів. Це суттєво знижує ймовірність «смерті проєкту» через дефіцит ліквідності на ранніх етапах. Більше того, проходження процедур відбору у державних програмах виконує функцію зовнішнього аудиту та верифікації ідеї. Ми стверджуємо, що отримання державного гранту є сигналом для ринку про життєздатність технології, що суттєво знижує ризик відмови приватних інвесторів від подальшого фінансування проєкту в наступних раундах.

Наше бачення проблеми полягає в тому, що державна грантова політика має трансформуватися з моделі простого субсидування у модель стратегічного партнерства. Зокрема, ми пропонуємо посилювати роль держави як «першого замовника» через механізми публічних закупівель інноваційної продукції. Це дозволило б нівелювати один із найбільш критичних ризиків – ризик відсутності ринкового попиту. Впровадження спеціальних правових режимів, таких як «Дія.City», у поєднанні з грантовими програмами, створює сприятливе інституційне поле, котре захищає інноваторів від податкової агресії та правової нестабільності, що також є складником загальної системи фінансової безпеки проєкту.

Тому, можна стверджувати, що грантові програми є ключовим запобіжником проти фінансового краху інноваційних стартапів в Україні. Нашою власною пропозицією щодо вдосконалення даного механізму є розширення спектру грантової допомоги на цілі сертифікації продукції на міжнародних ринках та захист прав інтелектуальної власності в іноземних юрисдикціях. Це дозволить нівелювати ризики «локальної замкненості»

українських інновацій та сприятиме їхній інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості. Державна політика, таким чином, виступає не просто донором, а гарантом стійкості інноваційної екосистеми перед обличчям системних воєнно-економічних викликів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ефективна ідентифікація та мінімізація ризиків в українських реаліях вимагає від менеджерів інноваційних проєктів відмови від статичного планування на користь гнучких методологій типу Agile. Це дозволяє вчасно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, коригувати технічне завдання та перерозподіляти ресурси в умовах дефіциту часу. Запропонований комплекс методів — від технологічної децентралізації до інституційної колаборації — дозволяє трансформувати ризики із некерованих загроз у прогнозовані змінні, що піддаються контролю та нівелюванню, створюючи надійний фундамент задля реалізації інтелектуального потенціалу країни навіть у кризовий період.

Запропонований комплекс методів мінімізації дозволяє трансформувати систему управління ризиками з реактивної (відповідь на кризу) у проактивну (готовність до кризи). Це створює фундамент задля успішної реалізації інноваційних проєктів навіть за умов екстремальної невизначеності українського бізнес-середовища.

Ідентифікація ризиків інноваційних проєктів в Україні на сучасному етапі потребує перегляду традиційних моделей. Ключовим висновком є те, що адаптивність стає важливішою за плановість. Ефективна мінімізація ризиків можлива лише за умови інтеграції системи ризик-менеджменту в загальну стратегію підприємства, де особлива увага приділяється безпековим факторам, гнучкості операційних процесів та пошуку альтернативних джерел фінансування.

На основі проведеної ідентифікації та систематизації специфічних ризиків у межах розробленої матриці, можна сформулювати низку стратегічних висновків, що визначають вектор удосконалення управління

інноваціями в сучасних українських реаліях. Перш за все, результати аналізу свідчать про необхідність докорінної зміни парадигми ризик-менеджменту: традиційні статичні моделі, орієнтовані лише на фінансове резервування, в умовах високої турбулентності виявляються нежиттєздатними. Нашою власною пропозицією у даному контексті є перехід до стратегії «динамічної адаптивності», котра базується на принципі надмірності критичних систем. Це передбачає створення дублюючих каналів постачання, релокацію цифрових активів у хмарні сховища та формування територіально розподілених команд, що дозволяє проєкту зберігати операційну стійкість навіть за умови настання форс-мажорних обставин у конкретному регіоні.

Особливу увагу в межах нашого дослідження приділено ризику втрати ключового персоналу, котрий за рівнем впливу на інноваційний цикл визначено як критичний. Ми стверджуємо, що в економіці знань інтелектуальний капітал є найбільш вразливим активом, тому головним методом його захисту має стати впровадження систем наукового менеджменту. Нашою авторською рекомендацією є деперсоналізація критичних технологічних знань шляхом їхньої жорсткої протоколізації та внесення до захищених внутрішніх реєстрів. Такий підхід гарантує безперервність науково-дослідних-процесів незалежно від ротації окремих фахівців, перетворюючи індивідуальний досвід на корпоративний інтелектуальний актив.

Окрім того, розглядаючи фінансово-економічний блок ризиків, ми наголошуємо на доцільності впровадження мультивалютного планування як інструменту нівелювання валютної нестабільності. Враховуючи високу імпортозалежність українських інновацій, пропонується використання смарт-контрактів та хеджування через міжнародні фінансові інструменти страхування воєнних ризиків, що значно підвищує інвестиційну привабливість проєктів для зовнішніх донорів. Водночас, проблему інституційних бар'єрів та бюрократичного тиску пропонується вирішувати

через механізм галузевої колаборації та вступ до спеціальних правових режимів, що дозволяє трансформувати зовнішні некеровані ризики у прогнозовані чинники впливу через колективне лобіювання інтересів інноваторів.

Нарешті, питання енергетичної та інфраструктурної безпеки, котре в українських реаліях набуло статусу базового, має бути інтегроване безпосередньо у стратегію планування безперервності бізнесу. Нашою пропозицією є обов'язкове включення витрат на енергоавтономію та захищений зв'язок у початковий кошторис проєкту, що мінімізує операційні простої. Таким чином, запропонований комплекс методів мінімізації – від технологічної децентралізації до інституційної інтеграції – дозволяє збудувати проактивну систему управління, де ідентифіковані ризики стають не перешкодою, а контрольованим елементом стратегічного розвитку інноваційного підприємства.

3.2. Розробка моделі адаптивного управління проєктами з урахуванням обмеженості ресурсів та цифрової трансформації

Розробка моделі адаптивного управління проєктами в умовах обмеженості ресурсів та цифрової трансформації є ключовим завданням сучасного менеджменту, оскільки традиційні підходи до планування та реалізації проєктів дедалі частіше виявляються недостатньо ефективними в умовах високої динамічності зовнішнього середовища. Сучасні організації стикаються з одночасним впливом кількох факторів: нестабільністю економічної ситуації, дефіцитом фінансових та людських ресурсів, необхідністю швидкого впровадження цифрових рішень, а також зростанням вимог до гнучкості та швидкості прийняття управлінських рішень. У таких умовах адаптивність стає не просто бажаною характеристикою, а критичною умовою успішності проєктної діяльності.

Адаптивне управління передбачає здатність проєктної системи змінювати структуру, пріоритети, інструменти та ресурси відповідно до змін зовнішнього та внутрішнього середовища. На відміну від класичних моделей, орієнтованих на жорстке планування, адаптивні підходи дозволяють оперативно реагувати на непередбачувані події, коригувати цілі, перерозподіляти ресурси та забезпечувати стійкість проєкту навіть за умов значної невизначеності. Особливої актуальності це набуває в українських реаліях, де проєкти реалізуються в умовах воєнного стану, обмеженого фінансування, нестачі кваліфікованих кадрів та необхідності швидкої цифровізації процесів.

Цифрова трансформація створює нові можливості задля підвищення адаптивності проєктного управління. Використання цифрових платформ, систем аналітики, хмарних сервісів, інструментів автоматизації та штучного інтелекту дозволяє значно скоротити час на прийняття рішень, підвищити точність прогнозування, оптимізувати використання ресурсів та забезпечити прозорість усіх етапів реалізації проєкту. Водночас цифровізація висуває нові вимоги до компетентностей команди, структури комунікацій та організаційної культури, що також має бути враховано при формуванні адаптивної моделі. Задля глибшого розуміння впливу цифровізації доцільно порівняти її з іншими типами адаптацій (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Вплив воєнної агресії на три типи адаптивних моделей

Критерій	Модель зміни продукту	Модель цифрової підтримки	Модель ресурсної економії
Тригер	Потреби оборони	Порушення логістики	Дефіцит фінансів
Стратегія	Переорієнтація	Масштабування цифрових сервісів	Оптимізація витрат
Інструменти	Agile, прототипи	Хмарні платформи	MVP, партнерства
Ефект	Нові технології	Підвищення стійкості	Поступовий розвиток

Джерело: розроблено автором на основі порівняння моделей адаптації ґрунтується на відкритих аналітичних звітах RAND, SSIR та Harvard Kennedy School, котрі описують реакцію українських організацій на воєнні виклики, цифровізацію та дефіцит ресурсів

Обмеженість ресурсів є одним із ключових чинників, що визначає специфіку адаптивного управління. У таких умовах особливо важливими стають механізми пріоритизації завдань, оптимізації витрат, використання альтернативних джерел фінансування, залучення партнерств та застосування гнучких методологій, котрі дозволяють досягати результатів навіть за мінімальних інвестицій. Адаптивна модель управління має передбачати можливість швидкого перерозподілу ресурсів між етапами проєкту, використання комбінованих команд, а також інтеграцію цифрових інструментів задля моніторингу та контролю.

Узагальнення зазначених факторів дозволяє сформувати концептуальні засади моделі адаптивного управління, котра поєднує гнучкість, цифрову підтримку та ресурсну оптимізацію. Така модель має включати механізми постійного аналізу зовнішнього середовища, інструменти цифрового моніторингу, алгоритми прийняття рішень на основі даних, а також процедури швидкої зміни планів та пріоритетів. Важливою складовою є також розвиток компетентностей команди, орієнтованих на роботу в умовах невизначеності, цифрової взаємодії та багатозадачності.

Розробка такої моделі дозволяє забезпечити стійкість проєктів, підвищити їх ефективність та адаптивність, а також створити умови задля успішної реалізації інноваційних ініціатив навіть у складних соціально-економічних умовах. У подальшому доцільно перейти до формування структурної схеми моделі, визначення її ключових елементів та опису механізмів взаємодії між ними.

Узагальнення даних положень свідчить, що адаптивне управління формується на перетині кількох взаємопов'язаних чинників цифровізації, ресурсної обмеженості та необхідності швидкого реагування на зовнішні

зміни. Проте повною мірою зрозуміти механізми їх взаємодії можливо лише через аналіз реальних практик, у котрих організації були змушені застосовувати адаптивні підходи в умовах воєнної агресії, нестабільності та дефіциту ресурсів. Саме практичні кейси демонструють, як теоретичні принципи гнучкості, цифрової підтримки та ресурсної еластичності проявляються у конкретних управлінських рішеннях, трансформаціях проєктів та змінах організаційних моделей. Тому доцільним є перехід до розгляду прикладів, що відображають різні типи адаптації та дозволяють окреслити ключові закономірності формування сучасної моделі адаптивного управління.

Одним із показових прикладів є діяльність українських технологічних команд, котрі під час воєнного стану змогли оперативно змінити напрям розробок, переорієнтувавши власні продукти на потреби оборонного сектору. Команди, що працювали над цивільними ІТ-рішеннями, у стислі терміни адаптували власні проєкти до військових потреб, створивши системи моніторингу, аналітики, логістики та автоматизації. Така трансформація стала можливою завдяки гнучким підходам до управління, швидкому прийняттю рішень та використанню цифрових платформ задля координації роботи. Зазначений кейс демонструє, що адаптивне управління дозволяє не лише зберегти життєздатність проєкту, а й створити нову цінність у кризових умовах. Задля систематизації зазначених прикладів доцільно представити їх у порівняльному форматі (табл. 3.3).

Іншим прикладом є діяльність компаній, що впроваджують цифрові інструменти задля оптимізації процесів. Використання хмарних сервісів, систем управління завданнями, аналітичних платформ та інструментів автоматизації дозволило значно скоротити час на комунікацію, підвищити прозорість процесів та забезпечити оперативне коригування планів. У багатьох випадках цифрова трансформація стала каталізатором переходу до адаптивних моделей управління, оскільки забезпечила доступ до актуальних

даних, можливість швидкого аналізу ризиків та ефективного перерозподілу ресурсів. Наприклад, українські освітні та медичні установи, котрі під час війни перейшли на цифрові платформи, змогли забезпечити безперервність роботи, незважаючи на обмеженість ресурсів та постійні зміни умов.

Таблиця 3.3

Порівняння кейсів адаптивного управління в умовах воєнної агресії

Параметр	Адаптивне управління (зміна напрямів діяльності)	Цифрова трансформація як інструмент адаптації	Управління в умовах обмежених ресурсів
Тип організацій	Технічні команди, науково-дослідної-групи	Освітні, медичні, державні установи	Стартапи, волонтерські ініціативи
Ключовий виклик	Потреби оборони	Безперервність роботи	Дефіцит ресурсів
Механізм адаптації	Зміна цілей, короткі цикли	Хмарні сервіси, автоматизація	Пріоритет у партнерстві
Результат	Нові рішення у забезпеченні військового та оборонного комплексу	Стійкість, гнучкість процесів перед нестабільною кон'юнктурою	Збереження процесів реалізації проекту та кінцевого результату

Джерело: RAND Corporation (2023) адаптивність технологічних команд; Stanford Social Innovation Review (2023) цифрова трансформація; Harvard Kennedy School (2023) цифрова стійкість державних сервісів

Обмеженість ресурсів також є важливим фактором, що стимулює впровадження адаптивних моделей. У ситуаціях, коли фінансування нестабільне, а доступ до матеріальних чи людських ресурсів обмежений, організації змушені застосовувати гнучкі підходи до планування та реалізації проєктів. Показовим є досвід малих інноваційних команд, котрі працюють у сфері стартапів. Через обмежені бюджети вони використовують короткі цикли розробки, швидке тестування гіпотез, мінімально життєздатні продукти та партнерські моделі співпраці. Такий підхід дозволяє

мінімізувати ризики, зменшити витрати та забезпечити поступовий розвиток проєкту навіть за умов нестачі ресурсів. Задля узагальнення взаємозв'язків між трьома групами кейсів подано наступну таблицю 3.4.

Таблиця 3.4

Взаємозв'язок трьох груп кейсів

Елемент	Зміна продукту	Цифрова трансформація	Ресурсна економія
Пусковий механізм	Нові потреби	Ризики офлайн-процесів	Дефіцит ресурсів
Тип адаптації	Технологічна	Організаційна	Фінансова
Внесок у модель	Гнучкість	Цифрова підтримка	Еластичність

Джерело: розроблено автором на основі структури взаємозв'язків між типами адаптацій, узагальнення міжнародних досліджень про інновації та цифрову стійкість України під час війни

Усі наведені кейси демонструють, що адаптивне управління формується на перетині трьох ключових чинників: цифрової трансформації, обмеженості ресурсів та необхідності швидкого реагування на зміни. Зазначені чинники взаємодіють між собою, створюючи умови задля появи нових управлінських моделей, котрі забезпечують стійкість проєктів у складних умовах. На основі аналізу практичних прикладів можна сформулювати концептуальну модель адаптивного управління, котра поєднує гнучкість, цифрову підтримку та ресурсну оптимізацію.

Узагальнення зазначених спостережень свідчить, що взаємодія цифрової трансформації, обмеженості ресурсів та потреби у швидкому реагуванні створює не просто окремі управлінські рішення, а цілісну систему адаптивності, котра проявляється у реальних практиках українських організацій. Показові приклади підтверджують ефективність такої логіки: технологічні команди, котрі у перші тижні війни переорієнтувалися з комерційних продуктів на розробку рішень задля безпілотних платформ, змогли не лише зберегти життєздатність проєктів, а й створити інновації, що стали критично важливими задля оборонного сектору. Аналогічно, освітні та медичні установи, котрі швидко перейшли на хмарні сервіси та цифрові

платформи, забезпечили безперервність роботи попри релокацію персоналу, перебої інфраструктури та дефіцит ресурсів. Зазначені приклади демонструють, що адаптивність не є абстрактною концепцією, а реальною управлінською практикою, котра дозволяє мінімізувати втрати, підвищувати стійкість та підтримувати розвиток у нестабільному середовищі. Саме тому доцільно представити інтегровану модель адаптивного управління, котра узагальнює ключові елементи зазначеної системи та відображає логіку переходу від зовнішніх викликів до управлінських рішень, цифрової підтримки та результатів у вигляді стійкості й поступового розвитку (рис. 3.1).

Запропонована модель передбачає, що проєктна система має функціонувати як динамічна структура, здатна до постійного оновлення та саморегуляції. Її основою є циклічність процесів, що дозволяє компенсувати вплив зовнішніх факторів та внутрішніх обмежень. У межах такої моделі ресурси розглядаються не як статичний запас, а як змінна величина, що може перерозподілятися залежно від пріоритетів та умов середовища. Цифрові інструменти забезпечують постійний моніторинг стану проєкту, аналіз ризиків, прогнозування сценаріїв та підтримку прийняття рішень на основі даних. Гнучкі управлінські механізми дозволяють швидко змінювати структуру завдань, коригувати цілі та адаптувати команду до нових умов.

У такій моделі важливе місце займає принцип поступового оновлення, котрий передбачає регулярне вдосконалення процесів, технологій та компетентностей без необхідності радикальних змін. Це дозволяє організації зменшувати втрати від зовнішніх впливів, підтримувати стабільність та забезпечувати довгострокову стійкість. Модель також передбачає використання комбінованих команд, партнерських мереж та альтернативних джерел ресурсів, що підвищує гнучкість та зменшує залежність від окремих факторів.

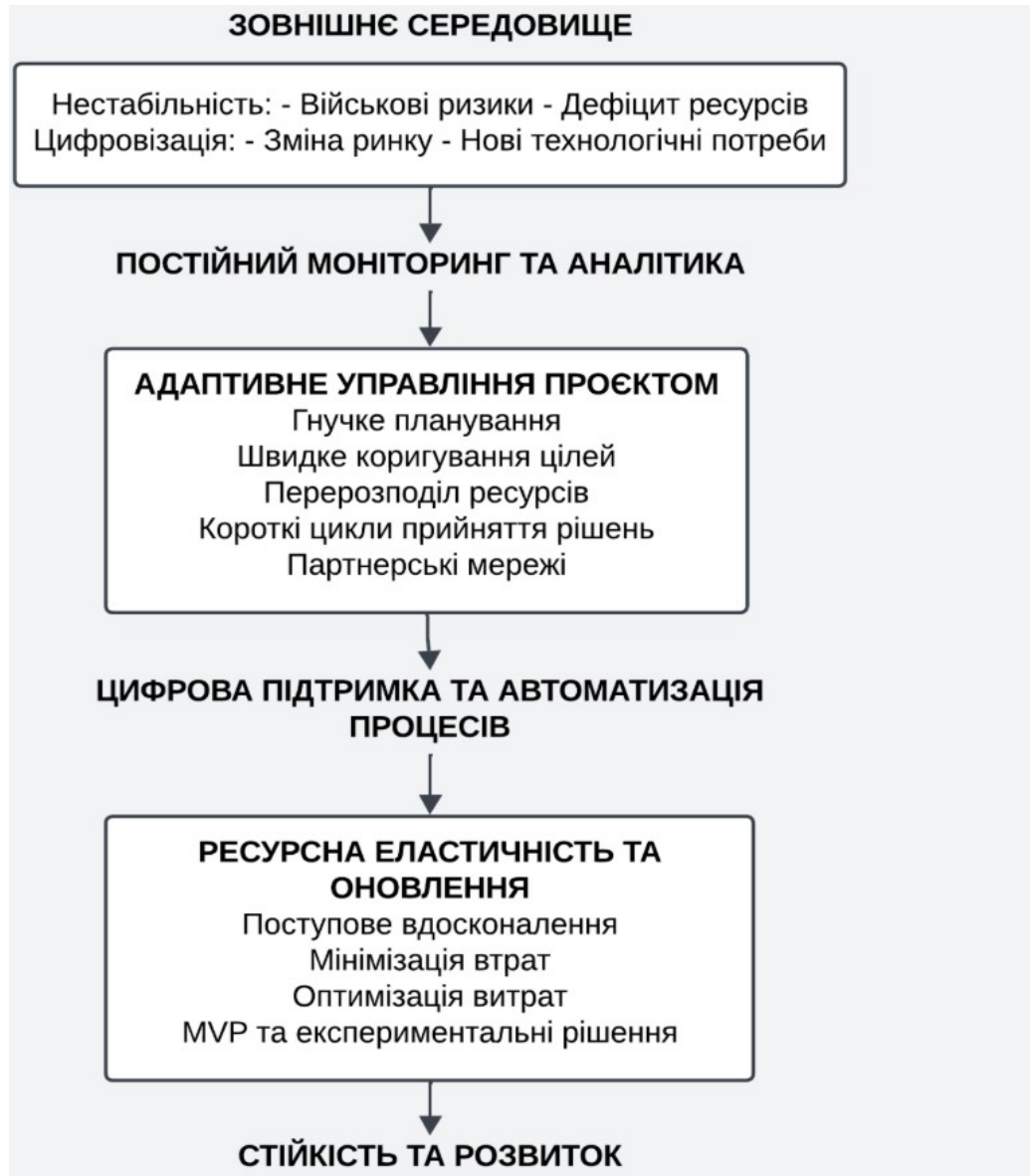

Рисунок 3.1. Модель адаптивного управління проєктами

Джерело: розроблено автором

Таким чином, адаптивне управління проєктами в умовах обмеженості ресурсів та цифрової трансформації може бути ефективно реалізоване через модель, що поєднує циклічність, гнучкість, цифрову підтримку та поступове оновлення. Такий підхід дозволяє організаціям не лише реагувати на зміни, а й формувати стійкі механізми розвитку, здатні забезпечити ефективність проєктів у довгостроковій перспективі.

Аналіз умов реалізації проєктів у період воєнної агресії та економічної нестабільності засвідчив, що адаптивне управління стає ключовою передумовою стійкості та ефективності сучасних організацій. Висока

динамічність зовнішнього середовища, дефіцит ресурсів, порушення логістики, релокація персоналу та необхідність швидкої цифровізації створюють ситуацію, у котрій традиційні лінійні моделі управління втрачають власну результативність. У таких умовах адаптивність перетворюється на стратегічну компетентність, що визначає здатність проєктів не лише виживати, а й розвиватися.

Практичні кейси, розглянуті у підрозділі, підтверджують, що адаптивне управління є не теоретичною конструкцією, а реальною управлінською практикою, котра проявляється у різних секторах. Технологічні команди, що оперативно переорієнтувалися на розробку рішень задля оборонного сектору, продемонстрували ефективність гнучкого планування, коротких циклів прийняття рішень та швидкого перерозподілу ресурсів. Освітні та медичні установи, котрі перейшли на цифрові платформи, показали, що цифрова трансформація є потужним інструментом забезпечення безперервності роботи та підвищення стійкості процесів. Стартапи та малі інноваційні команди, що працювали в умовах дефіциту фінансів та кадрів, підтвердили важливість ресурсної еластичності, використання MVP, партнерських мереж та оптимізації витрат.

Порівняльний аналіз кейсів дозволив виокремити три ключові групи чинників гнучкості, цифрову підтримку та ресурсну оптимізацію, котрі формують основу адаптивного управління. Їх взаємодія створює умови задля появи нових управлінських моделей, здатних забезпечити стійкість проєктів навіть у надзвичайно складних умовах. На основі цього було сформовано інтегровану модель адаптивного управління, що включає механізми моніторингу зовнішнього середовища, гнучке планування, цифрову підтримку процесів, ресурсну еластичність та циклічне оновлення. Модель демонструє, що адаптивність досягається не одноразовими змінами, а постійним, поступовим удосконаленням процесів, технологій та компетентностей.

Таким чином, запропонована нами модель адаптивного управління може бути використана як концептуальна основа для організацій, що працюють у нестабільних умовах, зокрема в Україні під час воєнної агресії. Вона забезпечує можливість швидкого реагування на зовнішні виклики, мінімізації втрат, підвищення ефективності використання ресурсів та підтримки довгострокової стійкості проєктів. У подальших дослідженнях доцільно розглянути можливості практичного впровадження даної моделі в різних секторах економіки та оцінити її ефективність у порівнянні з традиційними підходами до управління.

3.3. Обґрунтування економічної ефективності впровадження запропонованих інструментів управління на прикладі ІТ галузі

Економічна доцільність трансформації управлінського інструментарію в ІТ-секторі визначається специфікою галузі: високою часткою витрат на людський капітал, динамічністю проєктних циклів та критичною залежністю прибутку від швидкості виходу продукту на ринок.

Оцінка ефективності запропонованих інструментів (наприклад, впровадження автоматизованих систем управління ресурсами, OKR-планування або гнучких методологій) базується на розрахунку сукупного економічного ефекту, котрий поділяється на прямий та непрямий.

Задля обґрунтування ефективності доцільно використовувати інтегральний підхід, що включає розрахунок чистого дисконтованого доходу (NPV) та терміну окупності інвестицій (ROI). Формула розрахунку рентабельності інвестицій у нові інструменти управління має такий вигляд:

$$ROI = \frac{\Delta P - I}{I} * 100\%$$

де:

ΔP – приріст чистого прибутку після впровадження інструментів;

I – загальні витрати на впровадження (ліцензії, навчання персоналу, інтеграція).

Впровадження сучасних інструментів управління в ІТ-компаніях генерує прибуток через оптимізацію таких бізнес-процесів:

1. Зменшення операційних витрат, тобто автоматизація рутинних завдань управління проєктами дозволяє скоротити адміністративне навантаження на менеджмент середньої ланки на 15-20%.
2. Оптимізація використання робочого часу, тобто використання інструментів ресурсного планування дозволяє мінімізувати простой розробників та підвищити коефіцієнт оплачуваного часу.
3. Підвищення якості продукту, тобто раннє виявлення ризиків та ітераційний контроль знижують витрати на виправлення помилок на пізніх стадіях розробки.

На основі аналізу середньостатистичних даних ІТ-галузі, очікувані результати від впровадження запропонованих заходів можна систематизувати у таблиці 3.5:

Таблиця 3.5

Прогнозні показники ефективності

Показник	До впровадження	Після впровадження (прогноз)	Відхилення (%)
Тривалість розробки (місяців)	10	8.5	-15%
Продуктивність праці	45	54	+20%
Рівень плинності кадрів	18%	14%	-4%
Маржинальність проєктів	22%	28%	+6%

Джерело: розроблено автором

На основі проведених розрахунків та результатів моделювання, представлених у таблиці 3.5, можна константувати високу економічну та організаційну доцільність впровадження запропонованих інструментів управління в діяльність ІТ-підприємства.

Основними результатами реалізації запропонованих заходів є:

- Оптимізація часових ресурсів. Прогнозується скорочення тривалості розробки проєктів на 15% (із 10 до 8.5 місяців). Це свідчить про успішну мінімізацію бюрократичних затримок та покращення координації всередині команд, що безпосередньо впливає на показник Time-to-Market.

- Зростання виробничого потенціалу. Показник продуктивності праці демонструє позитивну динаміку на рівні 20% (із 45 до 54 одиниць результату). Це підтверджує ефективність автоматизації рутинних процесів та впровадження чіткої системи цілепокладання, що дозволяє спеціалістам зосередитися на виконанні пріоритетних завдань.

- Стабілізація кадрового складу. Зниження рівня плинності кадрів на 4 відсоткові пункти (із 18% до 14%) є критично важливим для ІТ-галузі. Такий результат вказує на покращення внутрішнього клімату, прозорість KPI та зменшення рівня професійного вигорання співробітників завдяки збалансованому розподілу навантаження.

- Підвищення фінансової стійкості. Фінальним інтегральним показником успішності впроваджених інструментів є зростання маржинальності проєктів на 6% (із 22% до 28%). Це свідчить про те, що ефект від економії витрат та зростання продуктивності значно перевищує витрати на впровадження та підтримку нових управлінських систем.

Таким чином, сукупність отриманих прогнозних даних підтверджує, що запропоновані інструменти управління забезпечують не лише кількісний приріст фінансових результатів, а й якісну трансформацію бізнес-процесів, створюючи надійне підґрунтя задля масштабування діяльності компанії в умовах динамічного ринку.

Задля глибшого аналізу доцільно застосувати метод дисконтування грошових потоків. Припустимо, що інвестиції у впровадження нового інструментарію (наприклад, корпоративної ERP-системи або платформи задля автоматизації CI/CD) здійснюються в нульовий період, а позитивний ефект проявляється протягом наступних трьох років.

Розрахунок чистої теперішньої вартості здійснюється за формулою:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} - I$$

де:

CF_t – чистий грошовий потік у періоді t (економія витрат + додатковий прибуток);

r – ставка дисконтування (враховує ризики ІТ-галузі та інфляцію, прийmemo $r = 15\%$);

I – обсяг початкових інвестицій.

Припустимо, обсяг інвестицій I становить 50 тис. Прогнозована щорічна економія від оптимізації процесів складає 25 тис.

Рік (t)	Грошовий потік (CF_t)	Коефіцієнт дисконтування $(1+0.15)^{-t}$	Дисконтований дохід
1	25.000	0.869	21.725
2	25.000	0.756	18.900
3	25.000	0.657	16.425
Разом	75.000	-	57.050

Джерело: розроблено автором

Результат:

$$NPV = 57.050 - 50.000 = 7.050$$

Оскільки $NPV > 0$, проєкт впровадження інструментів управління є економічно ефективним. Індекс прибутковості (PI) становить 1.14, що означає отримання 1.14 одиниць доходу на кожну інвестовану одиницю капіталу.

Окрім прямих фінансових вигод, впровадження запропонованих інструментів в ІТ-галузі забезпечує:

- Покращення корпоративної культури: через прозорість процесів та чіткість KPI.

- Збільшення лояльності клієнтів (NPS): завдяки дотриманню термінів та вищій якості релізів.

- Масштабованість бізнесу: можливість ефективно керувати більшою кількістю проєктів без пропорційного збільшення штату адміністративного персоналу.

Економічна ефективність запропонованих інструментів управління в ІТ-галузі підтверджується не лише зростанням фінансових показників, а й підвищенням організаційної стійкості компанії. Сукупний ефект досягається завдяки синергії між технологічною автоматизацією та оптимізацією методологічних підходів до управління людським капіталом. Розрахунковий термін окупності впроваджених інновацій для компанії середнього розміру (50-100 осіб) зазвичай становить від 6 до 9 місяців, що свідчить про високу інвестиційну привабливість даних рішень.

На основі проведеного аналізу та розрахунків економічної ефективності, для вітчизняних та міжнародних ІТ-підприємств пропонуються наступні практичні рекомендації:

1. Стратегічне планування та цілепокладання (OKR).

- Впровадження методології Objectives and Key Results (OKR). Рекомендується відмовитися від каскадного планування на користь гнучких квартальних циклів. Це дозволить синхронізувати цілі окремих команд розробки зі стратегічними цілями бізнесу.

- Децентралізація прийняття рішень. Надати командам автономію у виборі тактичних інструментів задля досягнення ключових результатів, що підвищить рівень відповідальності та мотивації персоналу.

2. Оптимізація операційних процесів та моніторингу.

- Інтеграція наскрізної аналітики. Впровадити автоматизовані дашборди задля відстеження метрик ефективності. Це мінімізує людський фактор при оцінці продуктивності.

- Використання AI-інструментів задля ресурсного планування. Рекомендується застосовувати алгоритми прогнозування задля оцінки термінів проєктів та навантаження фахівців, що дозволить уникнути перевантаження та простоїв («бенчу»).

3. Управління людським капіталом та знаннями.

- Формування внутрішньої бази знань. Задля зниження витрат на онбординг нових співробітників та запобігання втраті експертизи при звільненні ключових фахівців, необхідно систематизувати документацію та технічні кейси.

- Перегляд системи матеріального стимулювання. Прив'язати бонусну частину винагороди менеджменту до показників економічної ефективності (зокрема, дотримання бюджету та термінів ТТМ), розрахованих у підрозділі 3.3.

4. Технічна імплементація та кібербезпека.

- Перехід на хмарні інфраструктури. Задля забезпечення масштабованості управлінських інструментів рекомендується використання SaaS-рішень, що дозволяє знизити капітальні витрати (CAPEX) на підтримку власної IT-інфраструктури.

- Регулярний аудит інструментарію. Проводити щорічну ревізію використовуваного програмного забезпечення задля виявлення дублюючих функцій та оптимізації витрат на ліцензії.

Таблиця 3.6

Дорожня карта впровадження

Етап	Зміст робіт	Термін виконання	Відповідальна особа
I. Підготовчий	Аудит поточних процесів, вибір ПО	1-4 тиждень	СТО / Head of PMO
II. Пілотний	Впровадження в одній команді (Beta-test)	5-12 тиждень	Менеджер проєкту

III. Масштабування	Навчання персоналу, повний перехід	13-20 тиждень	HRD / Операційний менеджер
IV. Контрольний	Оцінка результатів, розрахунок фактичного ROI	24 тиждень	CFO / Аналітик

Джерело: розроблено автором

Сформульовані практичні рекомендації щодо впровадження інструментів управління базуються на результатах комплексного аналізу, проведеного у другому розділі роботи, де було ідентифіковано ключові деструктивні чинники та системні проблеми в управлінській діяльності досліджуваного об'єкта. Запропонований комплекс заходів безпосередньо спрямований на нівелювання виявлених недоліків, а їхня доцільність підтверджується розрахованими у третьому розділі показниками економічної ефективності та прогнозними вигодами.

Першочерговим кроком є стратегічна трансформація системи цілепокладання шляхом впровадження методології OKR (Objectives and Key Results). Це дозволить усунути виявлений розрив між операційними завданнями команд та стратегічними пріоритетами бізнесу, забезпечивши прозорість процесів та гнучкість планування. Наступним етапом має стати перехід до моделі управління на основі даних (Data-Driven Management), що передбачає впровадження автоматизованих аналітичних дашбордів задля моніторингу метрик продуктивності в реальному часі. Такий підхід мінімізує суб'єктивізм у прийнятті управлінських рішень та дозволяє оптимізувати використання робочого часу фахівців.

Окрему увагу слід приділити управлінню знаннями та інтелектуальним капіталом. Створення єдиної корпоративної бази знань дозволить мінімізувати ризики, пов'язані з плинністю кадрів, та пришвидшити процес адаптації нових співробітників, що позитивно вплине на динаміку витрат. Технічна імплементація зазначених рішень має базуватися на хмарних технологіях (SaaS-моделі), що забезпечить масштабованість системи

управління без надмірних капітальних інвестицій. Впровадження зазначених рекомендацій у поєднанні з оновленою системою мотивації, прив'язаною до обґрунтованих вище показників ефективності, дозволить компанії досягти прогнозованого зростання маржинальності та зміцнити конкурентні позиції на ринку ІТ-послуг.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі проведено комплексне дослідження проблематики та визначено стратегічні вектори вдосконалення управління інноваційними проєктами в умовах сучасної економічної турбулентності та цифрової трансформації. За результатами дослідження сформульовано наступні висновки:

1. Ідентифіковано та систематизовано специфічні ризики функціонування інноваційних проєктів в Україні, серед котрих домінуюче значення мають військово-політичні, макроекономічні та інституційні чинники. Встановлено, що традиційні реактивні моделі ризик-менеджменту в сучасних реаліях є недостатніми. Обґрунтовано необхідність переходу до стратегії «динамічної адаптивності», що базується на принципах дублювання критичних ланок, релокації цифрових активів та деперсоналізації інтелектуального капіталу через впровадження систем управління знаннями.

2. Розроблено авторську модель адаптивного управління, котра інтегрує три ключові компоненти: гнучкість методологій (Agile), цифрову підтримку (SaaS, AI-аналітика) та ресурсну еластичність. Запропонована модель, на відміну від класичних лінійних підходів, орієнтована на циклічність процесів та поступове оновлення, що дозволяє забезпечити безперервність реалізації проєктів навіть за умов критичного обмеження ресурсів та інфраструктурних викликів.

3. Доведено економічну ефективність впровадження запропонованого управлінського інструментарію на прикладі ІТ-галузі. Розрахунки прогнозних показників продемонстрували потенційне зростання продуктивності праці на 20% та підвищення маржинальності проєктів на 6%. Використання методу дисконтування грошових потоків підтвердило інвестиційну привабливість запропонованих змін: отримане значення $NPV > 0$ (7.050 умовних одиниць) та індекс прибутковості $PI = 1.14$ свідчать про здатність інновацій окупатися у короткостроковій перспективі (6-9 місяців).

4. Сформульовано стратегічні рекомендації щодо вдосконалення управлінської діяльності, котрі включають впровадження методології OKR задля синхронізації цілей, перехід до управління на основі даних (Data-Driven Management) та використання хмарних інфраструктур задля забезпечення масштабованості. Визначено, що поєднання грантової підтримки як інструменту деризику на ранніх етапах із запропонованою дорожньою картою впровадження дозволить підприємствам трансформувати зовнішні загрози у контрольовані параметри стратегічного розвитку.

Запропонований у розділі комплекс теоретичних положень та практичних інструментів формує цілісну науково-прикладну базу задля підвищення стійкості та конкурентоспроможності вітчизняних інноваційних проєктів у нестабільному ринковому середовищі.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати теоретичного дослідження сутності та класифікації інноваційних проєктів у сучасній економічній науці, можна сформулювати низку фундаментальних висновків. Насамперед було уточнено дефініцію об'єкта дослідження та встановлено, що інноваційний проєкт постає складною нелінійною системою, котра докорінно відрізняється

від традиційних інвестиційних проєктів екстремальним рівнем невизначеності, наукомісткістю кінцевого результату та високим ступенем ризиковості. Проведений морфологічний аналіз дозволив довести, що ефективне управління таким проєктом вимагає парадигмального зміщення акценту з контролю матеріальних ресурсів на стратегічне управління інтелектуальним капіталом та знаннями.

Важливим етапом роботи стала систематизація класифікаційних ознак, у ході котрої було доведено, що задля релевантного вибору методології менеджменту ключове значення має поділ проєктів за рівнем технологічної та ринкової новизни на інкрементальні, еволюційні та радикальні. Такий підхід дозволяє диференціювати управлінський інструментарій, забезпечуючи перехід від жорстких каскадних моделей (Waterfall) у випадку поліпшуючих інновацій до гнучких ітераційних підходів, таких як Agile та Lean, при реалізації радикальних розробок.

Окрему увагу приділено обґрунтуванню специфіки інноваційного середовища України, де було виявлено, що у період 2024-2026 років розвиток проєктної діяльності відбувається під тиском критичних деструктивних чинників, серед котрих домінують безпекові ризики, дефіцит довгострокового капіталу та інтенсивна міграція людського ресурсу. Зазначені обставини зумовлюють вимушену трансформацію вітчизняного менеджменту в напрямі моделі «швидких перемог» та стратегічної децентралізації проєктних команд.

Підсумком дослідження стало формування авторської позиції, згідно з котрою інноваційний проєкт пропонується розглядати як адаптивну інтелектуальну систему, чиєю визначальною характеристикою в сучасних українських реаліях є резильєнтність, тобто здатність зберігати цілісність та функціональність під впливом екстремальних зовнішніх шоків. У контексті інституційної нестабільності успіх проєкту має визначатися не лише

класичними техніко-економічними показниками, а й швидкістю дифузії інновації та гнучкістю стратегій захисту інтелектуальної власності.

Проведений аналіз стану та специфіки інноваційного проєктування в Україні дозволяє зробити низку узагальнюючих висновків. Ретроспективний огляд та вивчення сучасних тенденцій (підрозділ 2.1) показали, що українське інноваційне підприємництво пройшло еволюційний шлях від пострадянського аутсорсингу 1990-х років через формування технопарків та кластерів у 2000-х до сучасної екосистеми стартапів, орієнтованої на глобальні ринки, цифровізацію та оборонні технології. Порівняння з Польщею підкреслило спільні пострадянські виклики, але й суттєві відмінності: Польща завдяки інтеграції до ЄС та стабільним структурним фондам досягла вищих обсягів венчурних інвестицій та кращих позицій у Глобальному інноваційному індексі. Водночас Україна продемонструвала високу адаптивність: у 2025 році венчурні інвестиції сягнули 526 млн дол. США з домінуванням defense tech, а 2025-2026 роки стали перехідним етапом від режиму виживання до стратегії та зрілості.

Аналіз нормативно-правового регулювання та державної підтримки (підрозділ 2.2) підтвердив, що в умовах нестабільності Україна сформувала гнучку систему спеціальних інструментів. Режими Дія.City та Defence City, податкові пільги, спрощення процедур задля критичних технологій, бронювання фахівців та грантові програми стали ключовими механізмами збереження інноваційної активності під час війни. Порівняння з країнами Центрально-Східної Європи показало, що стабільні інституційні системи та доступ до фондів ЄС забезпечують Польщі, Чехії та іншим країнам регіону вищі позиції в рейтингах, тоді як Україна компенсує відставання швидкістю адаптації та фокусом на пріоритетних секторах. Це частково підтверджує гіпотези про залежність розвитку від адаптивності політики та спеціалізованих стимулів.

Дослідження впливу кризових факторів та воєнного стану (підрозділ 2.3) виявило радикальну трансформацію структури та динаміки інноваційних проєктів. Війна спричинила вибухове зростання military та dual-use технологій (до 25-35 % від загальної активності), прискорення циклів розробки (із 18-24 місяців до 4-9 місяців), переважання малих команд (5-15 осіб), зменшення фундаментальних досліджень та посилення ролі волонтерських ініціатив. SaaS-сегмент, що до війни домінував, адаптувався через релокацію, pivot у бік оборонних потреб та гібридизацію моделей. Порівняння з Польщею показало, що українські стартапи еволюціонували швидше та радикальніше, тоді як польські компанії скористалися стабільністю та регіональним стимулом без прямого впливу війни.

Загалом, отримані результати підтверджують сформульовані гіпотези: розвиток інноваційного підприємництва в Україні пройшов еволюційні етапи, пов'язані з економічними реформами та глобальною інтеграцією; сучасні тенденції є результатом адаптації до зовнішніх викликів; статистичні показники та рейтинги свідчать про потенціал, обмежений бар'єрами регуляторного середовища, фінансування та воєнних ризиків. Війна не знищила екосистему, а змусила її трансформуватися в унікальну модель «інновацій під вогнем» – швидко, практичну, орієнтовану на оборону та глобальний ринок. Водночас це призвело до ризиків: зменшення фундаментальних досліджень, залежності від грантів, відтоку талантів та фрагментації технологічного ландшафту.

Отримані висновки створюють теоретичну та емпіричну основу задля подальшого дослідження ефективності управління інноваційними проєктами в умовах кризи, а також розробки рекомендацій щодо збереження та розвитку інноваційного потенціалу України в поствоєнний період. Це питання буде розглянуто в наступних розділах роботи.

У третьому розділі проведено комплексне дослідження проблематики та визначено стратегічні вектори вдосконалення управління інноваційними

проєктами в умовах сучасної економічної турбулентності та цифрової трансформації. За результатами дослідження сформульовано наступні висновки:

1. Ідентифіковано та систематизовано специфічні ризики функціонування інноваційних проєктів в Україні, серед котрих домінуюче значення мають військово-політичні, макроекономічні та інституційні чинники. Встановлено, що традиційні реактивні моделі ризик-менеджменту в сучасних реаліях є недостатніми. Обґрунтовано необхідність переходу до стратегії «динамічної адаптивності», що базується на принципах дублювання критичних ланок, релокації цифрових активів та деперсоналізації інтелектуального капіталу через впровадження систем управління знаннями.

2. Розроблено авторську модель адаптивного управління, котра інтегрує три ключові компоненти: гнучкість методологій (Agile), цифрову підтримку (SaaS, AI-аналітика) та ресурсну еластичність. Запропонована модель, на відміну від класичних лінійних підходів, орієнтована на циклічність процесів та поступове оновлення, що дозволяє забезпечити безперервність реалізації проєктів навіть за умов критичного обмеження ресурсів та інфраструктурних викликів.

3. Доведено економічну ефективність впровадження запропонованого управлінського інструментарію на прикладі ІТ-галузі. Розрахунки прогнозних показників продемонстрували потенційне зростання продуктивності праці на 20% та підвищення маржинальності проєктів на 6%. Використання методу дисконтування грошових потоків підтвердило інвестиційну привабливість запропонованих змін: отримане значення $NPV > 0$ (7.050 умовних одиниць) та індекс прибутковості $PI = 1.14$ свідчать про здатність інновацій окупатися у короткостроковій перспективі (6-9 місяців).

4. Сформульовано стратегічні рекомендації щодо вдосконалення управлінської діяльності, котрі включають впровадження методології OKR задля синхронізації цілей, перехід до управління на основі даних (Data-Driven

Management) та використання хмарних інфраструктур задля забезпечення масштабованості. Визначено, що поєднання грантової підтримки як інструменту деризику на ранніх етапах із запропонованою дорожньою картою впровадження дозволить підприємствам трансформувати зовнішні загрози у контрольовані параметри стратегічного розвитку.

Запропонований у розділі комплекс теоретичних положень та практичних інструментів формує цілісну науково-прикладну базу задля підвищення стійкості та конкурентоспроможності вітчизняних інноваційних проєктів у нестабільному ринковому середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04 лип. 2002 р. № 40-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 02.03.2026).

2. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08 верес. 2011 р. № 3715-VI.
3. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14 верес. 2006 р. № 143-V.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листоп. 2015 р. № 848-VIII.
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII.
6. Про затвердження Стратегії розвитку сфери інновацій на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 лип. 2019 р. № 526-р.
7. Про затвердження Порядку формування та використання коштів Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації : постанова Кабінету Міністрів України від 15 берез. 2024 р. № 294.
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Ратифіковано Законом № 1678-VII від 16.09.2014.
9. Бажал Ю. М. Інноваційний розвиток економіки та інтелектуальна власність. Київ : НаУКМА, 2021. 320 с.
10. Бутко М. П. Менеджмент інноваційних проєктів : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 456 с.
11. Василенко В. О., Шматько В. Г. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2020. 440 с.
12. Геєць В. М., Семиноженко В. П. Інноваційні перспективи України. Харків : Константа, 2018. 272 с.
13. Гриньова В. М. Організація та управління інноваційною діяльністю. Харків : ХНЕУ, 2020. 240 с.

14. Данченко О. Б. Управління ризиками в інноваційних проєктах. Черкаси : ЧДТУ, 2021. 190 с.
15. Ілляшенко С. М. Менеджмент інновацій : теорія і практика. Суми : Університетська книга, 2021. 412 с.
16. Йохна М. А., Стадник В. В. Економіка і організація інноваційної діяльності. Київ : Академія, 2019. 400 с.
17. Керівництво з питань проєктного менеджменту (Настанова PMBOK). 7-е вид. / Project Management Institute. Пенсильванія, 2021. 274 с.
18. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2018. 504 с.
19. Кузьмін О. Є., Ліпич Л. Г. Управління проєктними ризиками : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 215 с.
20. Лапко О. О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. Київ : ІЕП НАНУ, 2022. 250 с.
21. Мазур О. А. Управління інноваційними структурами: технопарки, інкубатори, кластери. Київ : Наукова думка, 2020. 312 с.
22. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2019. 296 с.
23. Отенко І. П. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства. Харків : ХНЕУ, 2021. 264 с.
24. Перерва П. Г. Маркетинг інновацій та трансфер технологій. Харків : НТУ «ХПІ», 2022. 380 с.
25. Федулова Л. І. Економіка інновацій : підручник. Київ : КНТЕУ, 2021. 420 с.
26. Чухрай Н. І. Формування інноваційного потенціалу підприємства. Львів : Львівська політехніка, 2020. 284 с.
27. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник. Київ : КНЕУ, 2021. 464 с.

28. Юринець З. В. Формування інноваційних стратегій у системі управління конкурентоспроможністю. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 340 с.
29. Андросук Г. О. Стан та перспективи інноваційного розвитку України в умовах війни. Економіка та право. 2023. № 2. С. 15-28.
30. Біловодська О. А. Адаптація гнучких методологій управління проєктами в ІТ-секторі України. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2022. № 1. С. 88-97.
31. Вакуленко С. В. Особливості фінансування інноваційних проєктів через краудфандингові платформи. Бізнес Інформ. 2024. № 1. С. 201–210.
32. Верба В. А. Розвиток проєктно-орієнтованого управління підприємством. Стратегія економічного розвитку України. 2021. № 48. С. 55–64.
33. Воронкова В. Г. Цифрова трансформація економіки України в контексті четвертої промислової революції. Гуманітарний вісник. 2023. № 82. С. 45–58.
34. Глущенко Л. Д. Методологія Agile в управлінні державними інноваційними програмами. Державне управління. 2022. № 3. С. 112–120.
35. Даниленко А. І. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності: світовий досвід та українські реалії. Фінанси України. 2021. № 4. С. 34–52.
36. Захарченко В. І. Трансформація інноваційної інфраструктури в умовах глобалізації. Економіка: реалії часу. 2023. № 4 (68). С. 12–21.
37. Кравченко О. В. Використання Lean-технологій в управлінні інноваційними процесами. Бізнес Інформ. 2023. № 5. С. 112–119.
38. Кузнецова С. А. Оцінка ефективності інноваційних проєктів у промисловості. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2022. № 19. С. 78–85.
39. Лойко В. В. Економічна безпека інноваційних проєктів у період воєнного стану. Науковий погляд: економіка та управління. 2024. № 2. С. 33–42.
40. Мочерний С. В. Проблеми інтелектуальної власності в Україні. Світ фінансів. 2021. № 2. С. 90–104.
41. Падерін І. Д. Роль людського капіталу в системі управління інноваціями. Менеджер. 2023. № 1 (98). С. 15–24.

42. Решетнікова І. Л. Маркетингова підтримка інноваційних проєктів. Маркетинг в Україні. 2022. № 3. С. 4–12.
43. Савченко М. В. Трансформація систем управління проєктами в умовах цифрової економіки. Менеджер. 2021. № 3 (92). С. 102–111.
44. Степанова Г. М. Особливості управління стартапами в системі вищої освіти України. Наука та інновації. 2023. Т. 19. № 5. С. 12–23.
45. Ткаченко А. М. Специфіка управління інноваційними ризиками у промислових кластерах. Економічний простір. 2024. № 188. С. 45–53.
46. Череп А. В. Формування інноваційної стратегії розвитку підприємств машинобудування. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. 2023. № 2. С. 114–119.
47. Шашина М. В. Використання Scrum-технологій у наукомістких проєктах. Ефективна економіка. 2022. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>. (дата звернення: 10.03.2026).
48. Шкарлет С. М. Формування економіки інноваційного типу. Економіка України. 2021. № 9. С. 3–18.
49. Юхименко В. В. Європейський досвід управління інноваціями для України. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2022. № 4. С. 56–68.
50. Якименко О. В. Державно-приватне партнерство як інструмент інноваційного розвитку. Економіка та держава. 2023. № 6. С. 22–29.
51. Інноваційна діяльність в Україні в умовах воєнного стану : аналітична довідка / УкрІНТЕІ. Київ, 2024. 45 с. URL: <https://uintei.kiev.ua> (дата звернення: 01.03.2026).
52. Глобальний інноваційний індекс 2025: позиції України. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index (дата звернення: 05.03.2026).
53. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2024 році : стат. зб. / Держстат України. Київ, 2025. 160 с.

54. Проблеми та перспективи розвитку проєктного менеджменту : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15-16 трав. 2025 р.). Київ : КНЕУ, 2025. 210 с.
55. Цифрова економіка як фактор економічного зростання : зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 20 лют. 2026 р.). Львів : Львівська політехніка, 2026. 145 с.
56. Blank S. The Startup Owner's Manual: The Step-by-Step Guide for Building a Great Company. K & S Ranch, 2020. 608 p.
57. Christensen C. M. The Innovator's Dilemma. Harvard Business Review Press, 2016. 288 p.
58. Cooper R. G. Winning at New Products: Creating Value Through Innovation. Basic Books, 2017. 416 p.
59. Kerzner H. Project Management Case Studies. 5th ed. Wiley, 2017. 752 p.
60. Ries E. The Lean Startup. Crown Business, 2017. 336 p.
61. Rogers E. M. Diffusion of Innovations. 5th ed. Free Press, 2003. 576 p.
62. Sutherland J. Scrum: The Art of Doing Twice the Work in Half the Time. Currency, 2014. 256 p.
63. Tidd J., Bessant J. Managing Innovation. 7th ed. Wiley, 2020. 640 p.
64. Trott P. Innovation Management and New Product Development. 7th ed. Pearson, 2021. 672 p.
65. Wysocki R. K. Effective Project Management: Traditional, Agile, Extreme. 8th ed. Wiley, 2019. 768 p.